

МОНГОЛ УЛСЫН 2016 ОНЫ НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ТӨСӨЛД ХИЙСЭН ТОЙМ ДҮГНЭЛТ

Хэлэлцүүлэгт зориулсан тойм

Тайлан боловсруулсан: П.Хишигбаяр
Д. Баярмаа

Хянан тохиолдуулсан: Д.Оюунбадам

2015 оны 11-р сар

Энэхүү тойм дүгнэлт нь Нээлттэй Нийгмийн Форумын албан ёсны байр суурь биш бөгөөд гагцхүү хувь судлаачдын байр суурийг илтгэнэ.

Тайлангийн танилцуулга

Зөвлөх баг Нээлттэй Нийгэм Форумтай байгуулсан гэрээний дагуу 2015 оны Монгол улсын Нэгдсэн төсвийн төсөлд хийсэн тойм дүгнэлтийг 2015 оны 10-р сарын 12- ээс эхлэн 2015 оны 11-р сарын 05-ны хооронд боловсруулсан болно.

Зөвлөх багийн боловсруулсан тойм дүгнэлтэнд дараах мэдээллүүд багтсан:

- 2016 оны олон улсын эдийн засгийн төлөв байдал
- Уул уурхай, эрдэс баялаг, түүхий эдийн зах зээлийн төлөв
- Монгол улсын 2016 оны нэгдсэн төсвийн орлогын шинжилгээ
- Монгол улсын 2016 оны нэгдсэн төсвийн зарлагын шинжилгээ

Тайлангийн үндсэн зорилго нь төсвийн мэдээллийг бодлого боловсруулагчид болон иргэд, олон нийтэд хүртээмжтэй, шинжилгээ, дүгнэлт бүхий хэлбэрээр танилцуулах явдал юм. Мөн төсвийн төлөвлөлт болон Монгол улсын эдийн засгийн нөхцөл байдалтай төсвийн төсөл хэрхэн уялдаж байгааг тодруулан, түүнд хараат бус дүгнэлт өгөхөд оршино.

Энэхүү танилцуулгыг боловсруулахдаа Сангийн яамны төсвийн мэдээллүүд, Монголбанк, YCX, Олон Улсын Валютын сан, Дэлхийн банк, Credit Suisse, JP Morgan, Goldman Sachs, UBS, Mckinsey&Co болон бусад олон улсын судалгааны байгууллагуудаас эмхтгэн гаргасан тайлангууд болон тоон мэдээллүүдэд тулгуурлан боловсруулав.

ННФ-аас жил бүр төсвийн төсөлд тойм дүгнэлт өгч, тайланг нийтэлдэг.

АГУУЛГА

2016 ОНЫ ОЛОН УЛСЫН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ

УУЛ УУРХАЙ, ЭРДЭС БАЯЛАГ, ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ТӨЛӨВ

МОНГОЛ УЛСЫН 2016 ОНЫ НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ОРЛОГЫН ШИНЖИЛГЭЭ

МОНГОЛ УЛСЫН 2016 ОНЫ НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ЗАРЛАГЫН ШИНЖИЛГЭЭ

НЭГДСЭН ТОЙМ ДҮГНЭЛТ

2016 ОНЫ ОЛОН УЛСЫН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ

УУЛ УУРХАЙ, ЭРДЭС БАЯЛАГ, ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ТӨЛӨВ

МОНГОЛ УЛСЫН 2016 ОНЫ НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ОРЛОГЫН ШИНЖИЛГЭЭ

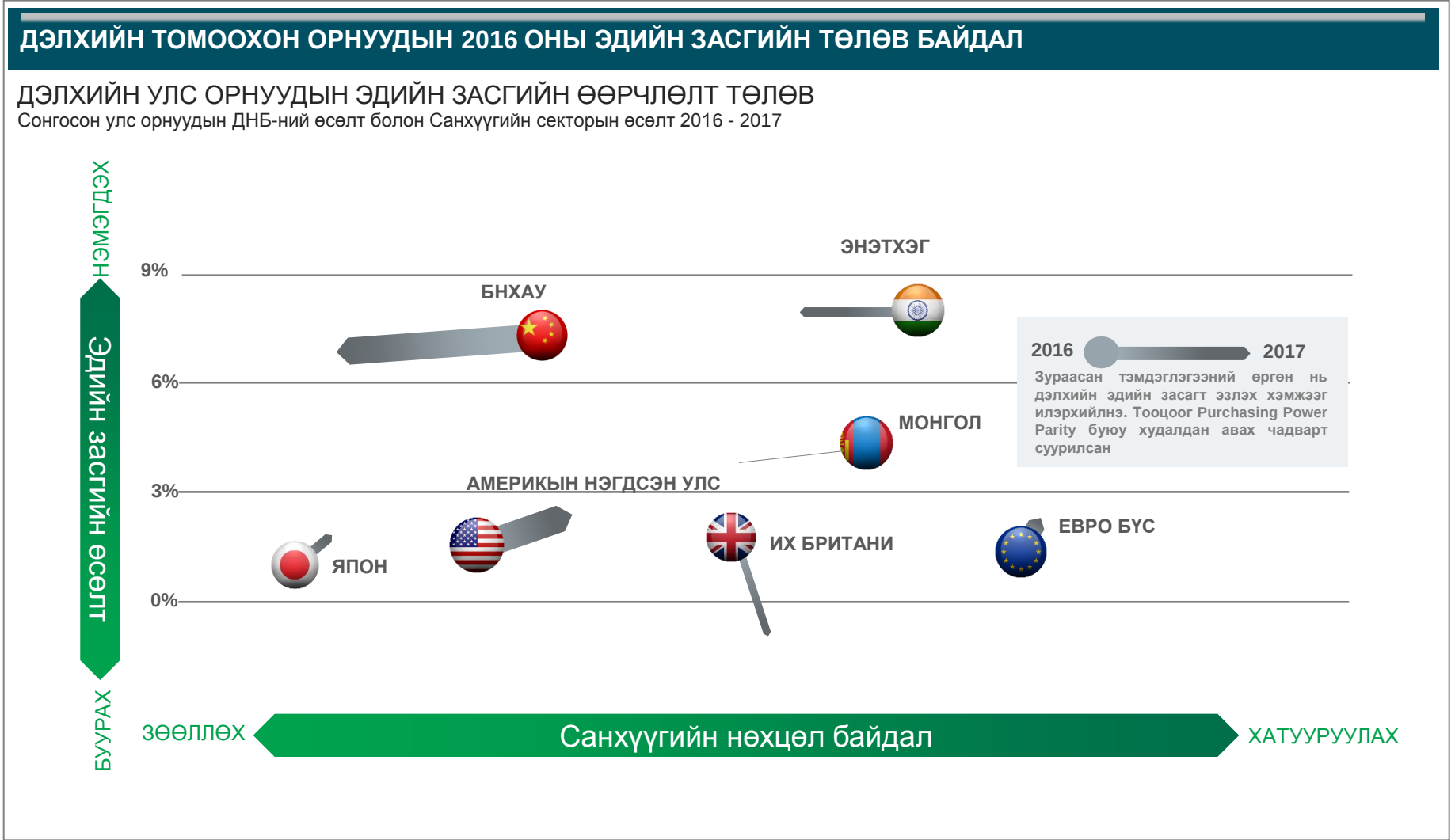
МОНГОЛ УЛСЫН 2016 ОНЫ НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ЗАРЛАГЫН ШИНЖИЛГЭЭ

НЭГДСЭН ТОЙМ ДҮГНЭЛТ

2016 ОНЫ ОЛОН УЛСЫН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ

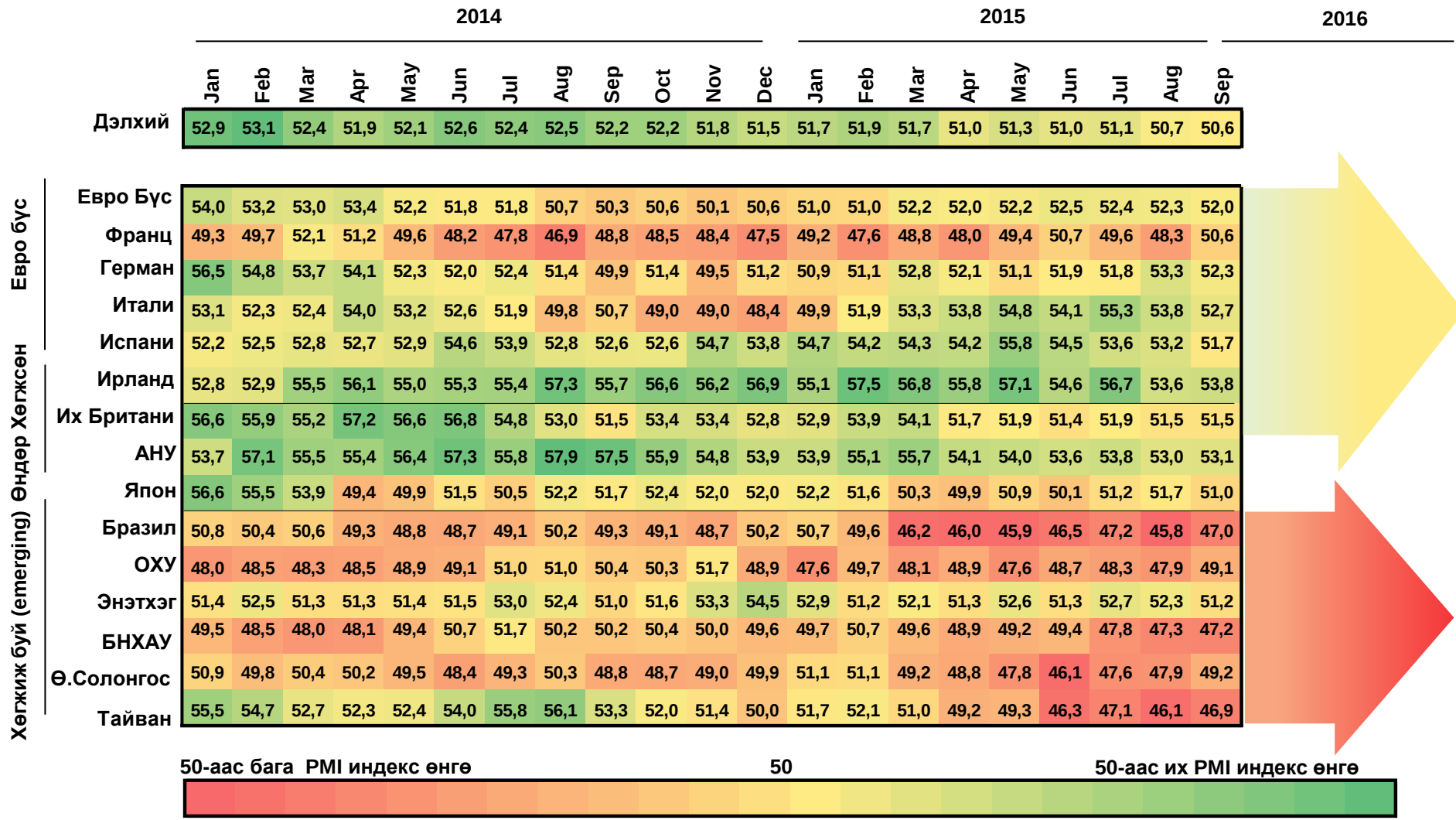
2016 ОНД ДЭЛХИЙН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ ТӨДИЙЛӨН САЙЖРАХГҮЙ ТӨЛӨВТЭЙ БАЙНА

АСУУДЛЫГ БҮХЭЛД НЬ ХАМРУУЛААГҮЙ

Эх сурвалж: ОУВС сан Дэлхийн Эдийн засгийн Тойм 2015-10сар, Санхүүгийн Тогтвортой байдлын Тайлан 2015-10сар, Bloomberg Financial Conditions Index, Goldman Sachs Financial Conditions Index, Монгол улсын Үндэсний Статистикын Хороо, Дэлхийн банк дата сан, Судалгааны багийн дүн шинжилгээ

GOLDMAN SACHS: ДЭЛХИЙН САНХҮҮГИЙН ХЯМРАЛЫН^ 3-ДАГЧ ДАВЛАГАА ХӨГЖИЖ БУЙ (EMERGING) ОРНУУДЫГ ДАЙРЧ БАЙНА

Эх сурвалж: Goldman Sachs, FactSet, Markit, J.P. Morgan Asset Management 3ах Зээлийн Хөтөч судалгаа-2015Q3, Судалгааны багийн дүн шинжилгээ . The Global Purchasing Managers' Index (PMI) индекс нь аж үйлдвэрийн салбарын эдийн засгийн эрүүл байдлыг харуулдаг чухал индекс юм. Дэлхийн PMI –г тооцохдоо ДНБ-ны жигнэсэн дунджаар дүйцүүлсэн болно. Бүх тоон мэдээ 2015 оны 9-р сарын 31-ны байдлаар

^ Дэлхийн Санхүүгийн Хямрал (1-р давлагааг АНУ-н Орон сууцны хямрал, 2-р давлагаа Евро Бүсийн Өрийн хямрал)

Нээлттэй Нийгэм Форум, Төслийн Судалгааны баг | 7

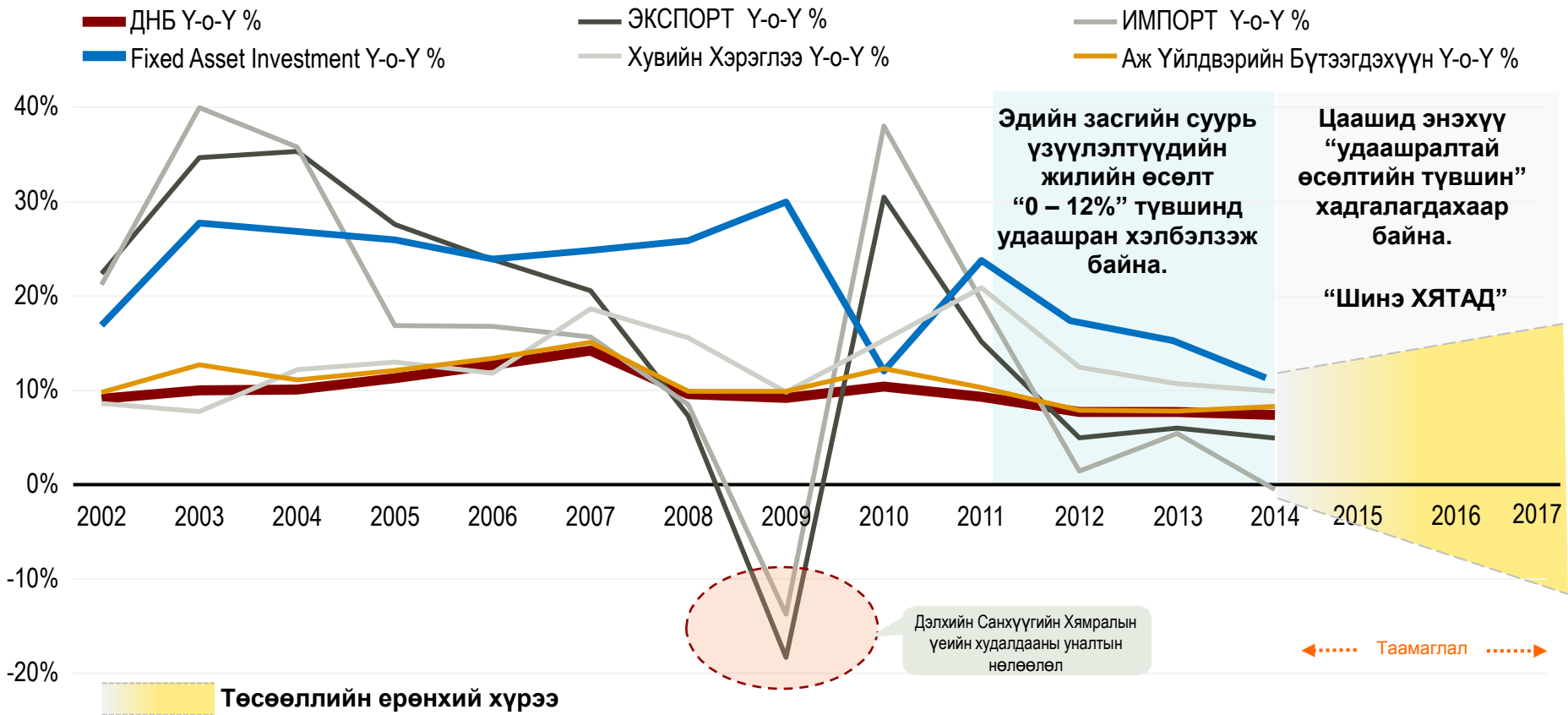
2016 ОНЫ ОЛОН УЛСЫН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ

БНХАУ-ЫН ЭДИЙН ЗАСАГ СҮҮЛИЙН 15 ЖИЛД БАЙГААГҮЙ ТҮВШИНД УДААШИРЧ ЭХЭЛЛЭЭ

ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТОЙМ

БНХАУ-ЫН МАКРО ЭДИЙН ЗАСГИЙН ДИНАМИК

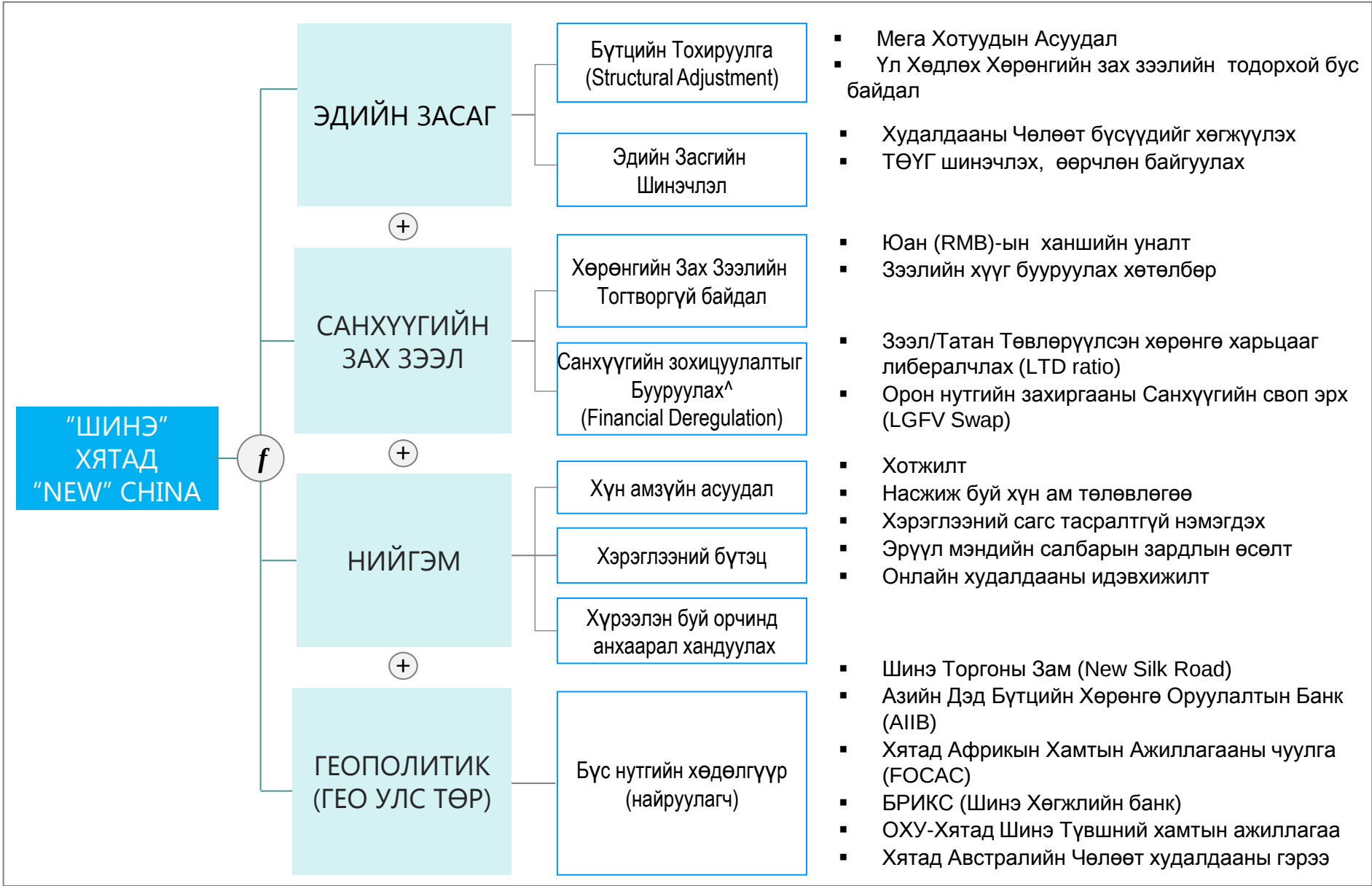
Макро Эдийн засгийн голлох үзүүлэлтүүдийн Жилийн(Y-o-Y) өсөлт 2002 - 2014

Эх сурвалж: БНХАУ-ын Улсын Статистикын Төв хороо, Рио Тинто Хэвлэлийн Мэдээлэл, Бээжин Axis, Credit Suisse Core Views/Sep-10/2015, Судалгааны багийн дүн шинжилгээ

2016 ОНЫ ОЛОН УЛСЫН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ

ШИНЭ ХЯТАД ТӨЛӨВЛӨГӨӨ: ГОЛЛОХ ШИНЭЧЛЭЛ, АЛХАМУУД

[^] Financial deregulation can refer to a variety of changes in the law which allow financial institutions more freedom in how they compete.

Нээлттэй Нийгэм Форум, Төслийн Судалгааны баг | 9

БНХАУ-ын удирдлагын зүгээс Хөрөнгө Оруулалтыг бүс нутгийнхаа баруун тийш чиглүүлэн Эдийн Засгийн Өсөлт хадгалах, цаашлаад бууруулахгүйг хичээж байна

БНХАУ-ын хамгийн өндөр өсөлттэй мужууд
(Жилийн дундаж ДНБ өсөлтөөр тооцсон 2004 – 2008)

БНХАУ-ын хамгийн өндөр өсөлттэй мужууд
(Жилийн дундаж ДНБ өсөлтөөр тооцсон 2009– 2014)

Эх сурвалж: Бээжин Axis, McKinsey БНХАУ-н хотуудын хөгжлийн дүн шинжилгээ судалгаа, Монгол Улсын Зам Тээврийн яам

БНХАУ-н эдийн засгийн өсөлтийн халил(spill over^)-аас хүртэх боломжийг тусгайлан судалж бүс нутаг, аймаг орон нутгуудын хөгжлийн төлөвлөлттэй уялдуулах шаардлагатай байна. Энэ үүднээс авч үзвэл төсвийн төслийг боловсруулахдаа хөрш орнуудын эдийн засгийн болон бусад хүчин зүйлсийг нэн анхааралтай судалж, дунд урт хугацааны хөрөнгө оруулалтын стратегитай уялдуулах хэрэгтэй.

2016 ОНЫ ОЛОН УЛСЫН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ

УУЛ УУРХАЙ, ЭРДЭС БАЯЛАГ, ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ТӨЛӨВ

МОНГОЛ УЛСЫН 2016 ОНЫ НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ОРЛОГЫН ШИНЖИЛГЭЭ

МОНГОЛ УЛСЫН 2016 ОНЫ НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ЗАРЛАГЫН ШИНЖИЛГЭЭ

НЭГДСЭН ТОЙМ ДҮГНЭЛТ

2011 ОНООС ХОЙШ ТАСРАЛТГҮЙ УНАЖ БУЙ ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ТӨЛӨВ ТОДОРХОЙГҮЙ ХЭВЭЭР БАЙНА...

Зэсийн үнийн динамик

А зэрэглэлийн Зэсийн спот үнэ Лондонгийн метал бирж US\$/t

Нүүрсний үнийн динамик

Австралийн эрчим хүчний нүүрсний үнэ US\$/t^а

Эх сурвалж: ОУВС, Рио Тинто, 2015/9 сар, Дэлхийн Түүхий Эдийн Зах Зээлийн Тойм 2015/10 сар, UBS Metal Insight

Тойм дүгнэлт

- 2007 – 2009 оны Дэлхийн санхүүгийн хямрал (ДСХ) –ын дараа эрдэс бүтээгдэхүүн, уул уурхайн түүхий эдийн үнэ огцом сэргэсэн боловч Европын өрийн хямрал болон ОУ-ын зөрчилдөөнт нөхцөл байдлуудын улмаас дахин унаж 2009 оны үетэй ижил нөхцөл бий боллоо.
- Ялангуяа зэсийн үнийн хувьд 4 жил дараалан буюу нийт 47%-иар буурч ДСХ-ын 2008 оны үетэй ижил \$5000 ам.долларт хүрээд байна. ОУВС болон бусад томоохон судалгааны байгууллагуудаас гаргасан таамаглалуудад 2017 он хүртэл нөхцөл байдал сайжрахгүй гэж дүгнэсэн байна.
- Эрчим хүч, ган боловсруулалтын үндсэн орц болох нүүрсний үнэ мөн уналттай байна. Нүүрсний үнэ өмнөх оны мөн үеэс 25% -иар буурсан бөгөөд БНХАУ-ын эдийн засгийн сааралт, дэлхийн улс орнуудын нүүрснээс татгалзах хандлага зэрэг хүчин зүйлс нүүрсний зах зээлийн төлөвийг улам бүр тодорхой бус болгож байна. Цаашид нүүрсний зах зээлийн төлөв сайжрахгүй.

2011 ОНООС ХОЙШ ТАСРАЛТГҮЙ УНАЖ БУЙ ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ТӨЛӨВ ТОДОРХОЙГҮЙ ХЭВЭЭР БАЙНА...

ТООЦООЛОЛ

Түүхий газрын тосны үнэ (нефть)

Брентын спот үнэ US\$/bbl

БНХАУ-н импортлож төмрийн хүдрийн үнэ

Дунджаар 62%-н агууламжтай Танжин портын спот үнэ US\$/t

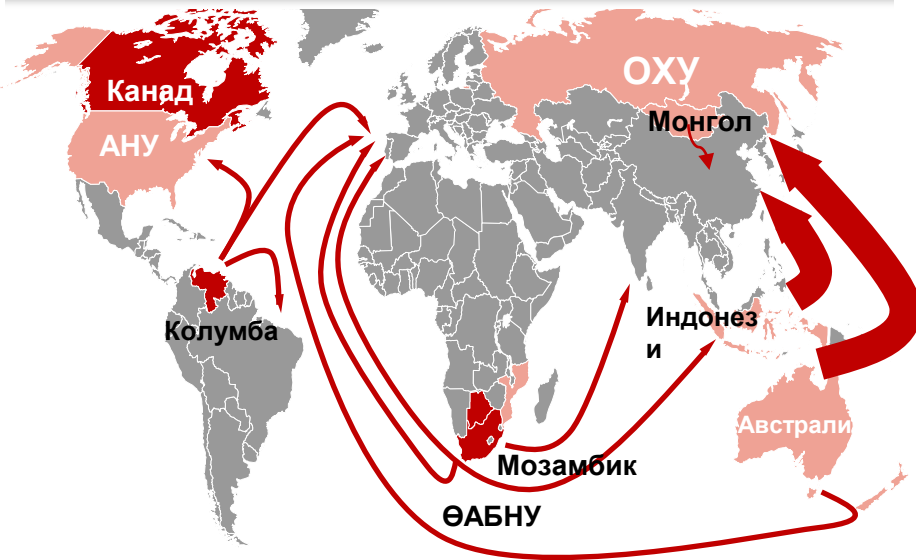
Эх сурвалж: ОУВС, Рио Тинто, 2015/9 сар, Дэлхийн Түүхий Эдийн Зах Зээлийн Тойм 2015/10 сар, UBS Metal Insight

Тойм дүгнэлт

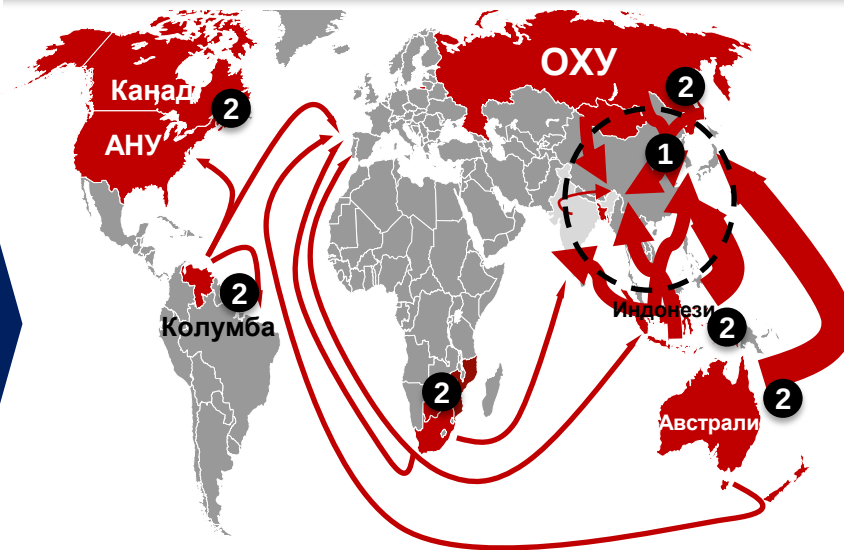
- Үйлдвэрлэлийн бүтээгдэхүүний суурь орц болох түүхий газрын тосны зах зээлийн үнэ баррель тутамдаа 65 ам доллараар унаж, 2015 оны 10-р сарын байдлаар 46 ам доллартай тэнцэж буй нь 2013 онтой харьцуулахад 61 хувиар унасан үзүүлэлт юм.
- Нөгөө талаас газрын гүн дэх занарыг хямд өртгөөр ашиглах шинэ технологийн нөлөөгөөр газрын тосны гол хэрэглэгч АНУ занарт түшиглэсэн хэрэглээг урамшуулах болж газрын тосны үнэ улам бүр унах нөхцөл байдал үүссэн. ОУВС-ийн зүгээс түүхий газрын тосны үнэ олборлох өртөгтэйгөө тэнцсэн тул ирэх жилүүдэд бага зэрэг өсөлттэй байхаар таамаглаж байна.
- Хэрэв газрын тосны үнэ цаашид уналттай чигээр хадгалагдвал нүүрсний зах зээлийн уналт улам даамжирч эрчим хүч, дулаан, цахилгаан үүсгэх нүүрсний төслүүд зогсонги байдалд орох болно.
- БНХАУ-ын аж үйлдвэрлэлийн сааралт дэлхийн төмрийн хүдрийн зах зээлд хүндхэн цохилт болсоор байгаа ба төмрийн хүдэр экспортлогч орнууд нийлүүлэлтийн тоо хэмжээгээр өрсөлдөх стратеги баримталж байна.

БОЛОВСРУУЛАЛТ, ОЛБОРЛОХ ЗАРДАЛ, ТЭЭВЭРЛЭЛИЙН ӨРТГИЙГ БУУРУУЛСАН УЛС ОРНУУД ЭКСПОРТЫН ӨРСӨЛДӨӨНД ДАВАМГАЙЛНА

2010 ОН ОЛОН УЛСЫН НҮҮРСНИЙ ӨРСӨЛДӨӨН

2020 ОН ОЛОН УЛСЫН НҮҮРСНИЙ ӨРСӨЛДӨӨН

Зах зээлийн өрсөлдөөнд давуу талгүй

Зах зээлийн өрсөлдөөнд давуу талтай

- 1 Дэлхийн нүүрсний зах зээлийн төвлөрөл нь сүүлийн 10 жилд номхон далайн бүс ялангуяа БНХАУ-д төвлөрсөн хэлбэрт шилжсэн, Дараагийн 10 жилд ч энэ нөхцөл байдал хэвээр хадгалагдах төлөвтэй байна. Ази тивийн нийт импортоор авч буй нүүрс нь Европ тивээс даруй гурав дахин их байгаа нь Азийн зах зээлд төвлөрөл хурдтай нэмэгдэж байгааг илэрхийлж байна
- 2 Нүүрсний экспортыг нэмэгдүүлэх чиглэлд улс орнууд хөрөнгө оруулалтыг ихээр хийх болсон. 2019 он гэхэд 270 сая тонн нүүрсийг нэмж тээвэрлэх боломж бүхий дэд бүтцийг шинээр барихаар нүүрс экспортлогч орнууд ажиллаж байна. Австрали улс нүүрсний салбарын дэд бүтцээ өргөтгөж 2019 он хүчин чадлаа 32 сая тонноор нэмэгдүүлэхэд 5 тэрбум ам.долларын хөрөнгө оруулалт хийхээр төлөвлөсөн байна.

Нөхцөл байдлаас дүгнэхэд зах зээлийн өрсөлдөөн улам бүр гүнзгийрч, боловсруулалт, олборлох зардал, тээвэрлэлийн өртгийг бууруулсан улс орнууд нүүрс экспортын өрсөлдөөнд давамгайлх нөхцөл бүрдэж байна. Нөгөө талаас газрын тосны үнийн уналт нь нүүрсний зах зээлд сөрөг нөлөө үзүүлсэн хэвээр байх хандлагатай байна.

2016 ОНЫ ОЛОН УЛСЫН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ

УУЛ УУРХАЙ, ЭРДЭС БАЯЛАГ, ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ТӨЛӨВ

МОНГОЛ УЛСЫН 2016 ОНЫ НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ОРЛОГЫН ШИНЖИЛГЭЭ

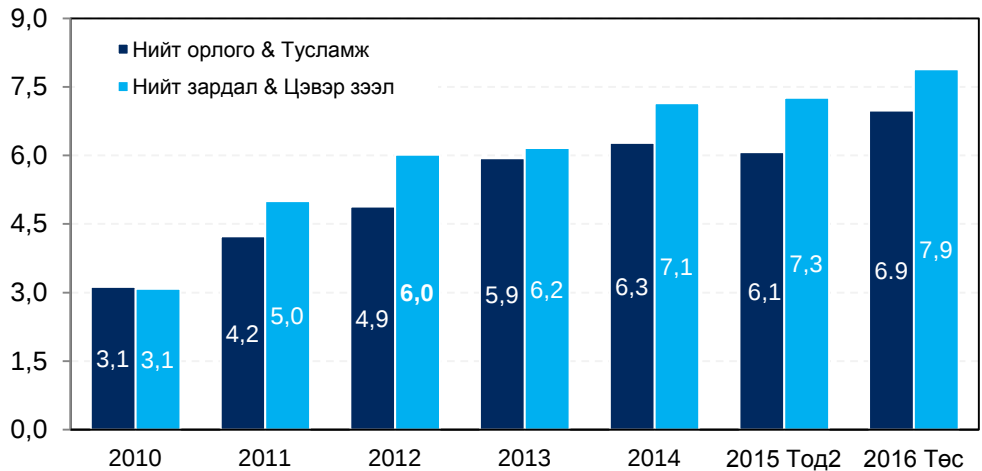
МОНГОЛ УЛСЫН 2016 ОНЫ НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ЗАРЛАГЫН ШИНЖИЛГЭЭ

НЭГДСЭН ТОЙМ ДҮГНЭЛТ

2016 ОНЫ ТӨСВИЙН ТӨСӨЛ ЭДИЙН ЗАСГИЙГ ЗӨӨЛӨН ГАЗАРДАХАД ТУС БОЛЖ ЧАДАХГҮЙ. УЧИР НЬ ТӨСВИЙН АЛДАГДАЛ ХЭТ ӨНДӨР...

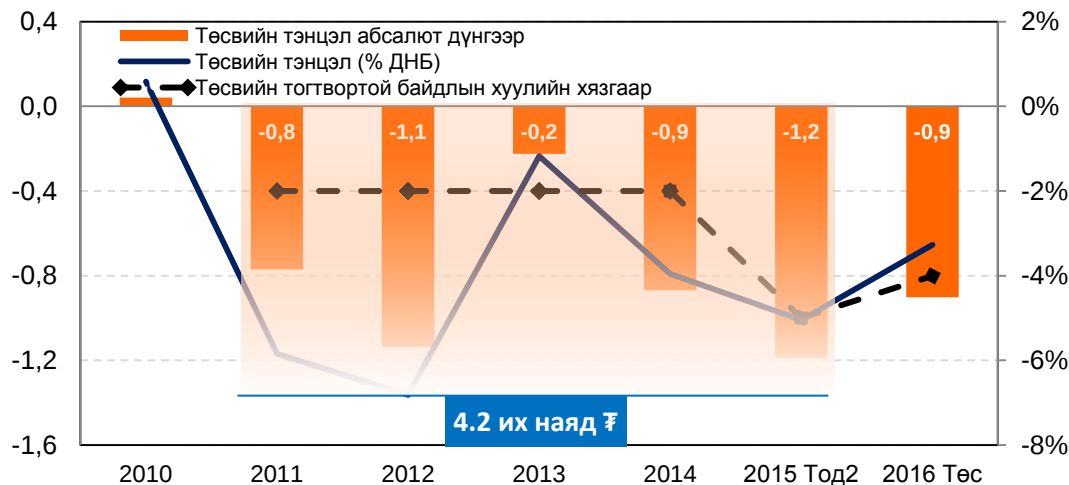
Нэгдсэн Төсвийн орлого ба зардал

Их Наяд төгрөг

Нэгдсэн төсвийн тэнцэл

Их Наяд төгрөг (rhs %)

Эх сурвалж: Монгол улсын Сангийн яам, Монголбанк, Багийн дүн шинжилгээ

Тойм дүгнэлт

- 2016 оны Нэгдсэн төсвийн нийт тэнцвэржүүлсэн орлогыг **~6.98** их наяд төгрөг буюу 2015 оны тодотгол 2-оос(цаашид Тод 2) 15.1%-иар, зардлыг **~7.88** их наяд төгрөг буюу 14.9% -иар тус тус нэмэгдүүлэн төсөвлөсөн. Төсвийн алдагдлыг Нэрлэсэн ДНБ-ны – 3.27% буюу **~0.901** их наяд төгрөгт тооцсон.
- Нэрлэсэн ДНБ-ийг **~27.58** их наяд төгрөгт хүрч 2015 оны тодотголоос 17.1%-иар өсөхөөр төсөөлсөн.
- Төсвийн тогтворжуулалтын санд **~8.45** тэрбум төгрөг хуримтлуулахаар төлөвлөсөн.
- Нийт төсвийн орлогын 79% буюу **~5.52** их наяд төгрөгийг татварын орлогоос, 16% буюу **~1.08** их наяд төгрөгийг татварын бус орлогоос, 5% буюу **~0.36** их наяд төгрөгийг тусламжийн орлогоос тус тус бүрдүүлэхээр тооцсон.
- Нийт зардлын 77% буюу **~6.06** их наяд төгрөгийг урсгал зардалд, 25.6% буюу **~2.01** их наяд төгрөгийг хөрөнгийн зардалд тус тус зарцуулахаар тооцсон.
- Сүүлийн 5 жилд (2011 оноос хойш) төсвийн нийт хуримтлагдсан алдагдал **~4.2** их наяд буюу **~2.6^** тэрбум орчим ам доллар-т хүрч төсвийн алдагдлыг цаашид санхүүжүүлэхэд төвөгтэй, эх үүсвэр улам бүр өндөр зардалтай болсоор байна. 2016 оны хувьд **~0.9** их наяд төгрөгийн алдагдалтай байхаар тооцож буй нь нөхцөл байдлыг улам бүр хүндрүүлэхээр байна.

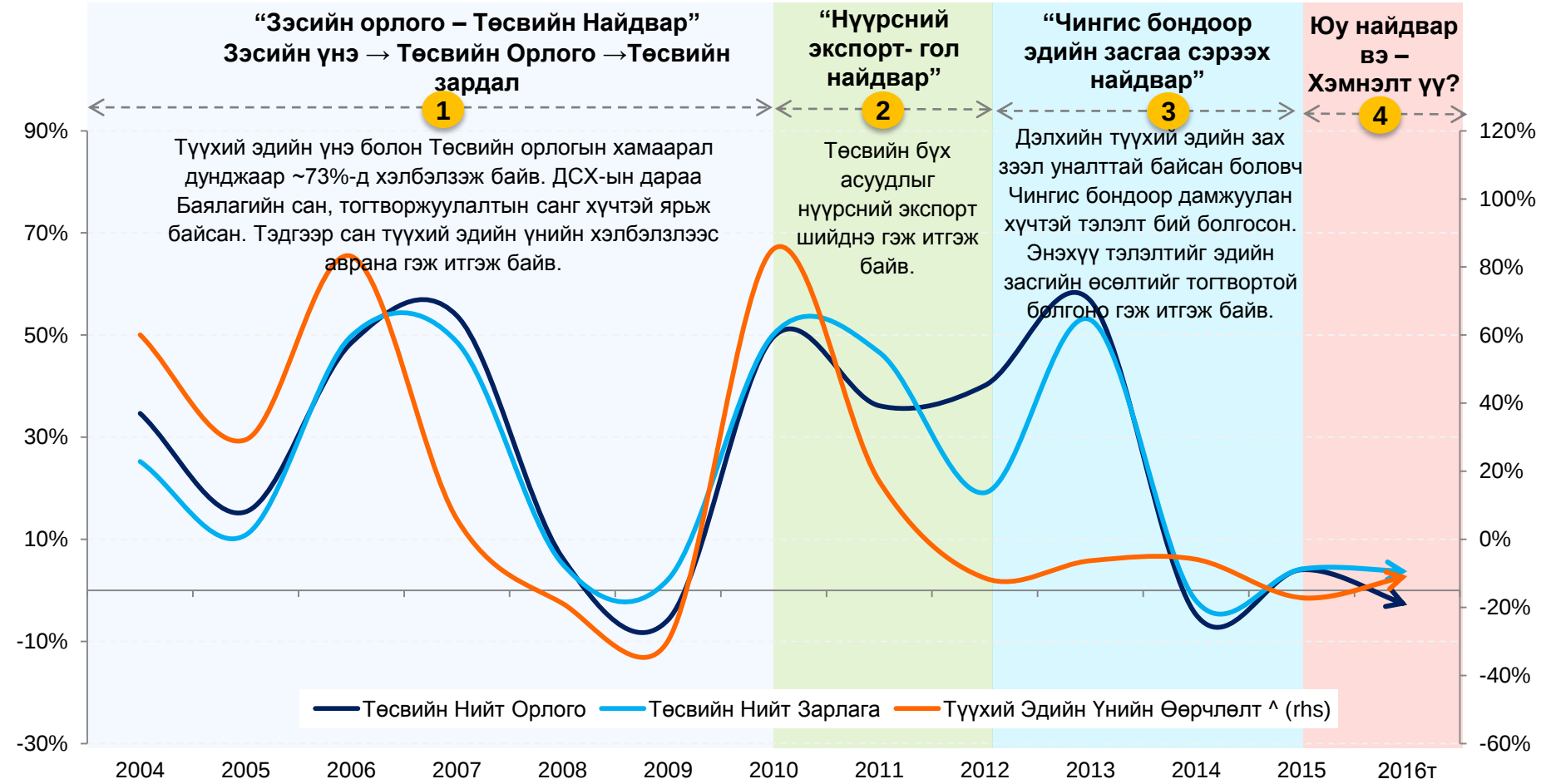
^ Ам.доллар руу хөрвүүлэхдээ жил бүрийн 12-р сарын ам.доллартай харьцах төгрөгийн дундаж ханшийг ашигласан.

МОНГОЛ УЛСЫН НЭГДСЭН ТӨСВИЙН НАЙДВАР ТАСАРДАГГҮЙ. ЭЭРЭГ НАЙДВАР ҮҮСГЭЖ ИРЭЭДҮЙГ ТӨСӨӨЛӨХ НЬ МУУ ХЭРЭГ БИШ Ч, БОДИТ БАЙДЛАА ҮНЭЛЖ ДҮГНЭХЭД СААД БОЛЖ БУЙ НЬ ХАМГИЙН АЮУЛТАЙ.

ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ҮНИЙН ЦИКЛ БА МОНГОЛ УЛСЫН ТӨСВИЙН ТӨЛӨВЛӨЛТ

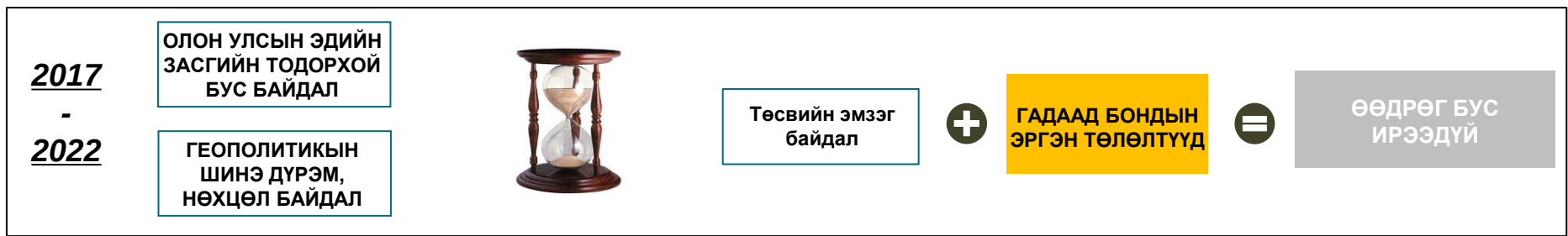
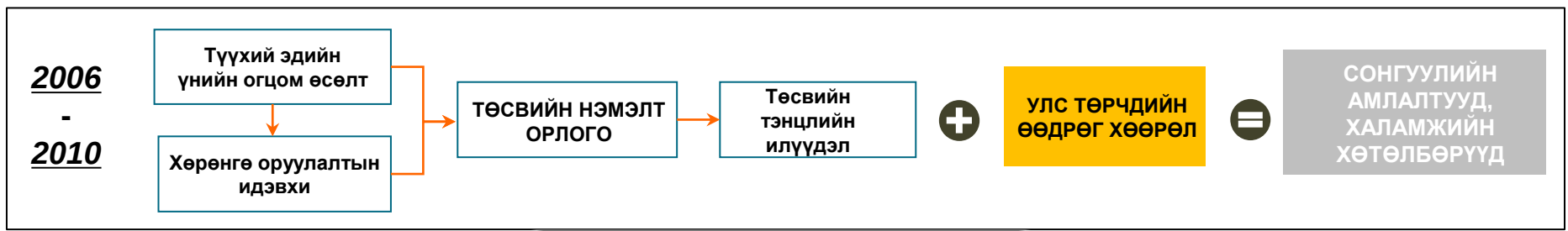
ТӨСВИЙН НИЙТ ОРЛОГО, ЗАРЛАГЫН ЖИЛИЙН ӨСӨЛТ (Ү-О-Ү) БА ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ҮНЭ (ЖИГНЭСЭН ӨӨРЧЛӨЛТ ЗЭСИЙН ҮНИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ЖИН 75 ХУВЬ)

АСУУДЛЫГ БҮХЭЛД НЬ ХАМРУУЛААГҮЙ

БОДИТ БАЙДЛАА ЗӨВ ДҮГНЭЖ ЧАДАХГҮЙ БАЙХАД АСУУДЛУУД УЛАМ БҮР ТӨВӨГТЭЙ БОЛСООР БАЙНА...

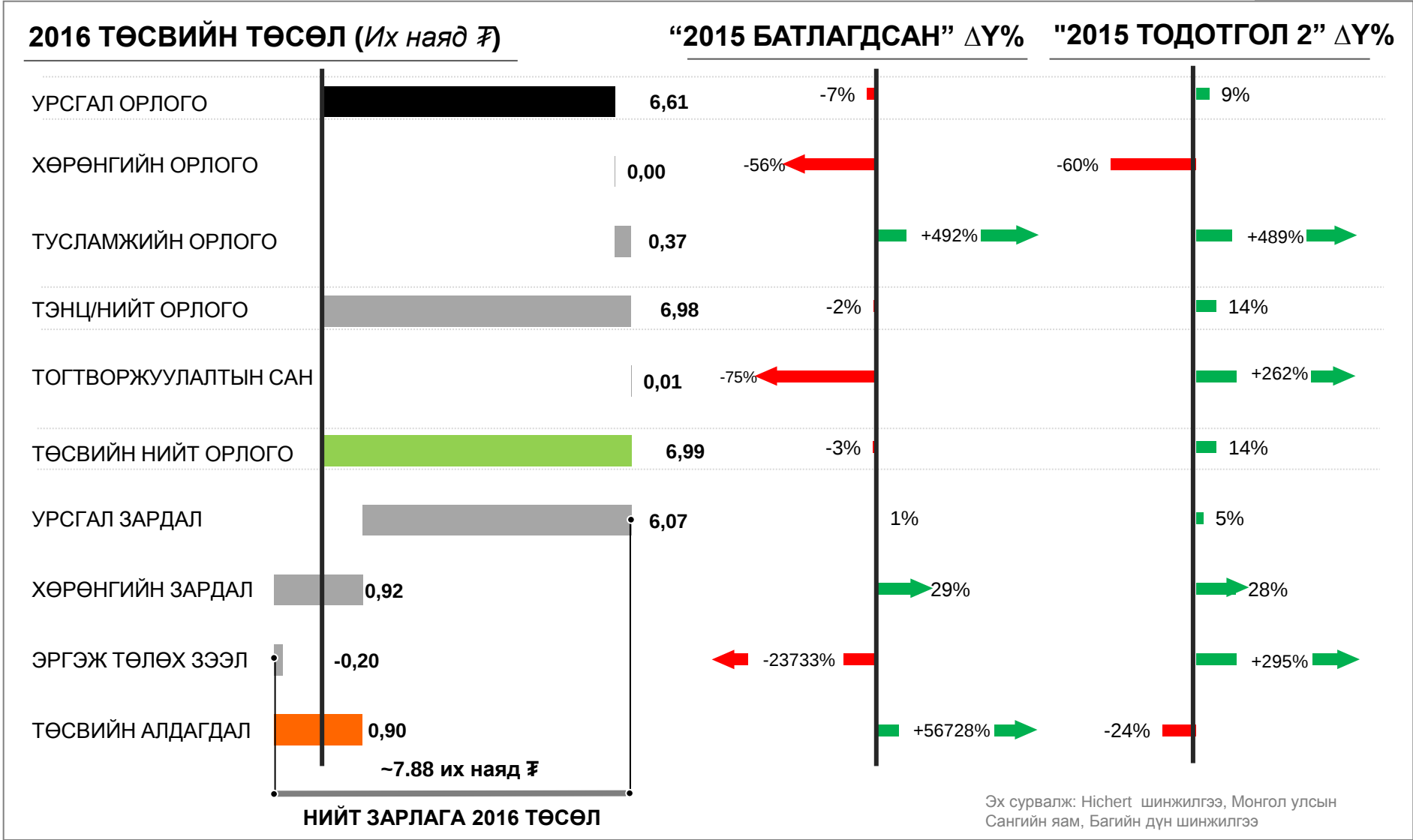
ТОЙМ ШИНЖИЛГЭЭ

Эх сурвалж: Татварын шинжээч Б.Батжаргал, ОУВС тайлан, Монголын эдийн засгийн талаарх судалгаанууд, Багийн дүн шинжилгээ

ТӨСВИЙН ОРЛОГЫН ШИНЖИЛГЭЭ – ТӨЛӨВЛӨСӨН ТАТВАРЫН ТӨРЛӨӨР
2016 ОНЫ НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ТӨСЛИЙГ 2015 ОНЫ БАТЛАГДСАН ТӨСВӨӨС
БУУРУУЛСАН Ч 2015 ОНЫ ТОДОТГОЛ 2 –ООС ӨСӨХӨӨР БУЮУ ӨӨДРӨГ
ТООЦСОН

ТООЦООЛОЛ

2016 ОНД ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИДЭВХ СЭРГЭХ ТААМАГЛАЛД СУУРИЛАН ТӨСВИЙН ГОЛЛОХ ТАТВАРУУДЫН ӨСӨЛТИЙГ ТООЦСОН

2016 төсвийн төслийн урсгал

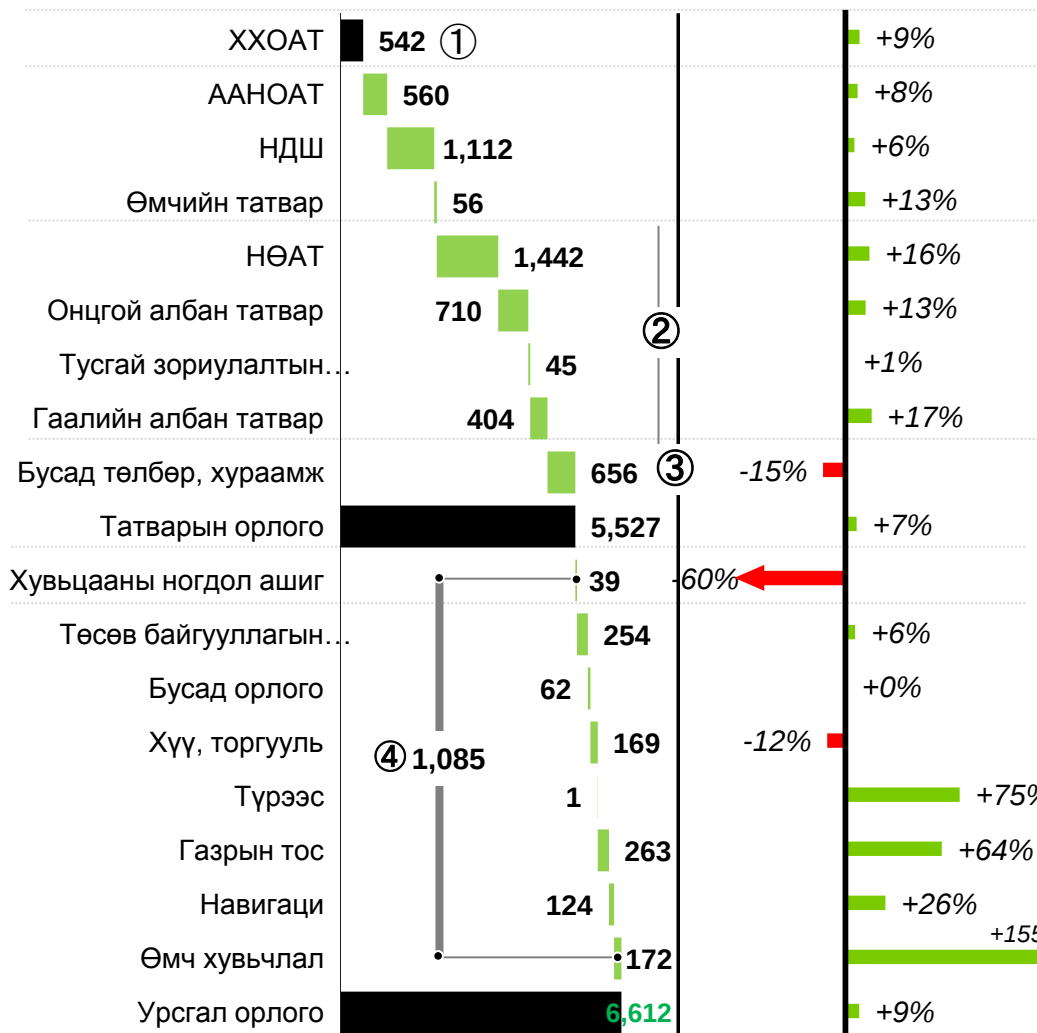
орлогын бүтэц (Тэрбум ₮)

2016 /2015 Тод 2

ΔY% (+/-)

Тойм дүгнэлт

ТООЦООЛОЛ

① **Орлогын албан татвар:** Төслөөр 2016 онд **~1.1** их наяд төгрөгт хүрч Тод 2-той харьцуулахад **~86.7** тэрбум төгрөгөөр буюу 8.5%-иар өсөхөөр төлөвлөсөн. Эдийн засгийн ил тод байдлыг дэмжих тухай хууль хэрэгжсэнээр ААНОАТ нэмэгдэж **~0.56** их наяд төгрөгт хүрч, тодотгол 2-оос 9%-иар буюу **~45.6** тэрбум төгрөгөөр нэмэгдэнэ гэж үзсэн.

② **Эдийн засгийн идэвхтэй холбоотой татварууд:** НӨАТ-ын орлогын төсөөлөл нь Тод 2-той харьцуулахад 16%-иар буюу **~195** тэрбум төгрөгөөр өсөхөөр байна. НӨАТ-ын орлогын **~60** гаруй хувийг импортын бараанаас төвлөрүүлдэг. Эдийн засгийн идэвх буурч байгаа нөхцөлд НӨАТ-ын орлогыг хэт өөдрөг таамагласан байх магадлалтай

Төсөлд Оюу Толгой болон Таван Толгой төслийн бүтээн байгуулалтыг хэрэгжинэ гэж төлөвлөн гадаад худалдаа, хөрөнгө оруулалтын идэвхтэй холбоотой татваруудын хувь хэмжээг өсгөхөөр төлөвлөсөн нь сонгуулийн жилтэй давхцаж буй нь анхаарал татаж байна.

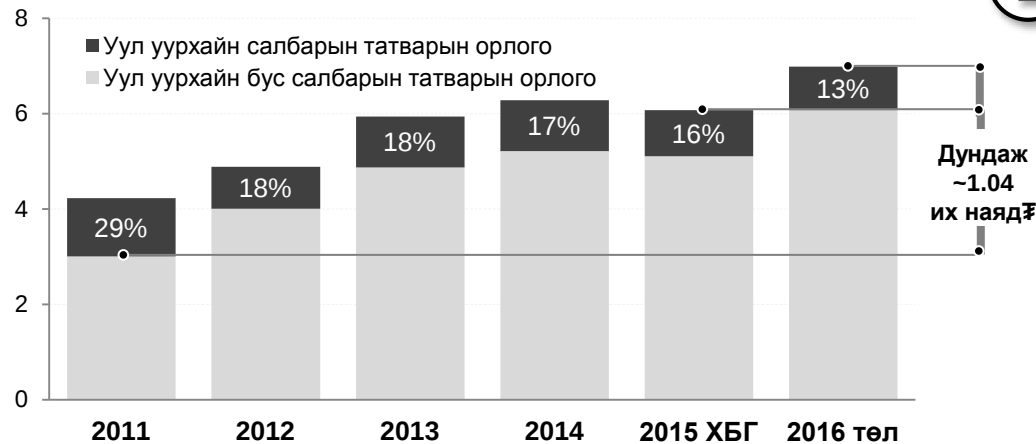
③ **Бусад төлбөр хураамж:** 2016 оны төсөлд **~0.65** их наяд төгрөгт хүрч Тод 2-оос 15%-иар буюу **~113** тэрбум төгрөгөөр буурахаар тооцсон. Тус бууралтын шалтгаан нь өсөн нэмэгдэх Рояалтигаас орлого төвлөрөх боломжгүй болсонтой холбоотой. Мөн шинээр нийслэл Улаанбаатар хотын албан татварт 20 тэрбум төгрөг төвлөрөхөөр тооцсон.

④ **Татварын бус орлогууд:** 2016 оны төсөлд **~1.08** их наяд төгрөгт хүрч Тод 2 - той харьцуулахад **~167.4** тэрбум төгрөгөөр буюу 18.2%-иар өсөхөөр төлөвлөсөн

УУЛ УУРХАЙН (УУ) САЛБАРЫН ОРЛОГЫН ТӨЛӨВЛӨЛТ ИЛҮҮ БОДИТОЙ БОЛСООР БАЙНА. ГЭВЧ ЭРСДЭЛ ХЭВЭЭР...

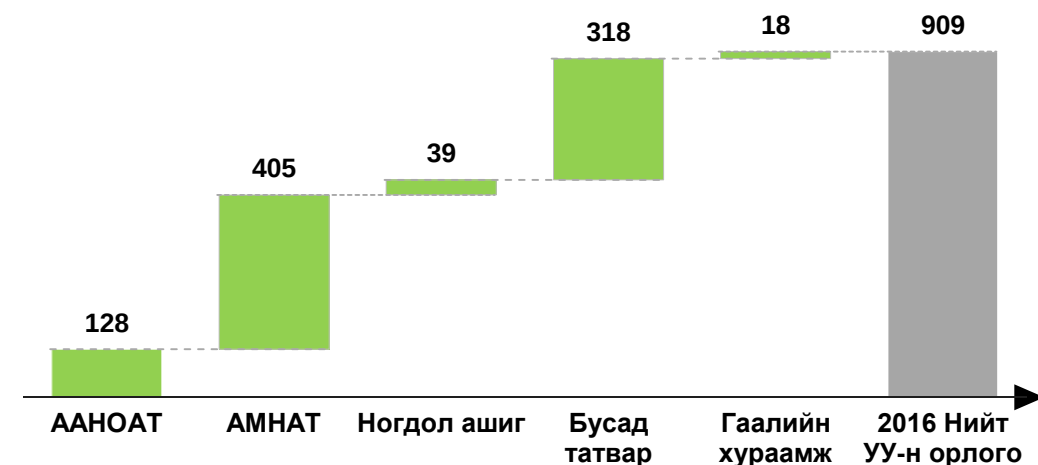
УУ-н салбарын орлогоос хамаарах хамаарал

Их Наяд төгрөг

УУ-н татварууд, голлох татварын төрлөөр

Тэрбум төгрөг

Тойм дүгнэлт

- Сүүлийн 5 жилд (2011-15) дунджаар УУ-н салбараас жил бүр ~1.04 их наяд төгрөгийг төсөвт төвлөрүүлсэн бөгөөд энэ нь нийт татварын орлогын 20%-ийг буюу татварт хураасан ~5 төгрөг тутмын ~1 төгрөг нь УУ-н татвараас бүрдэж байсан. 2016 оны хувьд УУ-н салбараас ~0.9 их наяд төгрөгийг төвлөрүүлэхээр тооцсон.
- Татварын орлого төрөлжөөгүйн улмаас орлогыг зохиомол өсгөх, зардалтай нийцүүлэх орон зайг УУ-н татварын орлого бий болгодог буруу төлөвлөлт өмнөх онуудын төсөвт нийтлэг ажиглагддаг байсантай харьцуулахад 2016 оны төлөвлөлт дэвшилттэй, бодит болсон.
- 2015 оны эхний 3-н улирлын УУ-н салбарын гүйцэтгэлээс харахад зэсийн баяжмалаас бусад бүх төрлийн түүхий эдийн экспорт 11 улирал дараалан буурсан дүнтэй байна. Энэ нь УУ-н суперцикл дуусч, БНХАУ-ын хурдтай өсөлт саарсан, боловсруулаагүй түүхий эдийн эрэлт буурсан олон суурь шалтгаануудтай.
- Татварын төрлүүдээр авч үзсэн орлогын хувьд АМНАТ-аас нийт орлогын 45% буюу ~405 тэрбум төгрөг, ААНОАТ-аас 14% буюу ~128 тэрбум төгрөг, ноогдол ашгийн орлогоос 4% буюу ~39 тэрбум төгрөг төвлөрүүлэхээр тус тус төлөвлөсөн. Харин Өсөн нэмэгдэх АМНАТ-аас төсөвт ямар нэгэн орлого төвлөрөхгүй байхаар тооцсон нь 2016 онд экспортын түүхий эдийн үнийн өсөлт хуульд заасан босго түвшнээс бага байгаатай холбоотой.

УУЛ УУРХАЙН САЛБАРЫН ОРЛОГЫН ТӨЛӨВЛӨЛТ

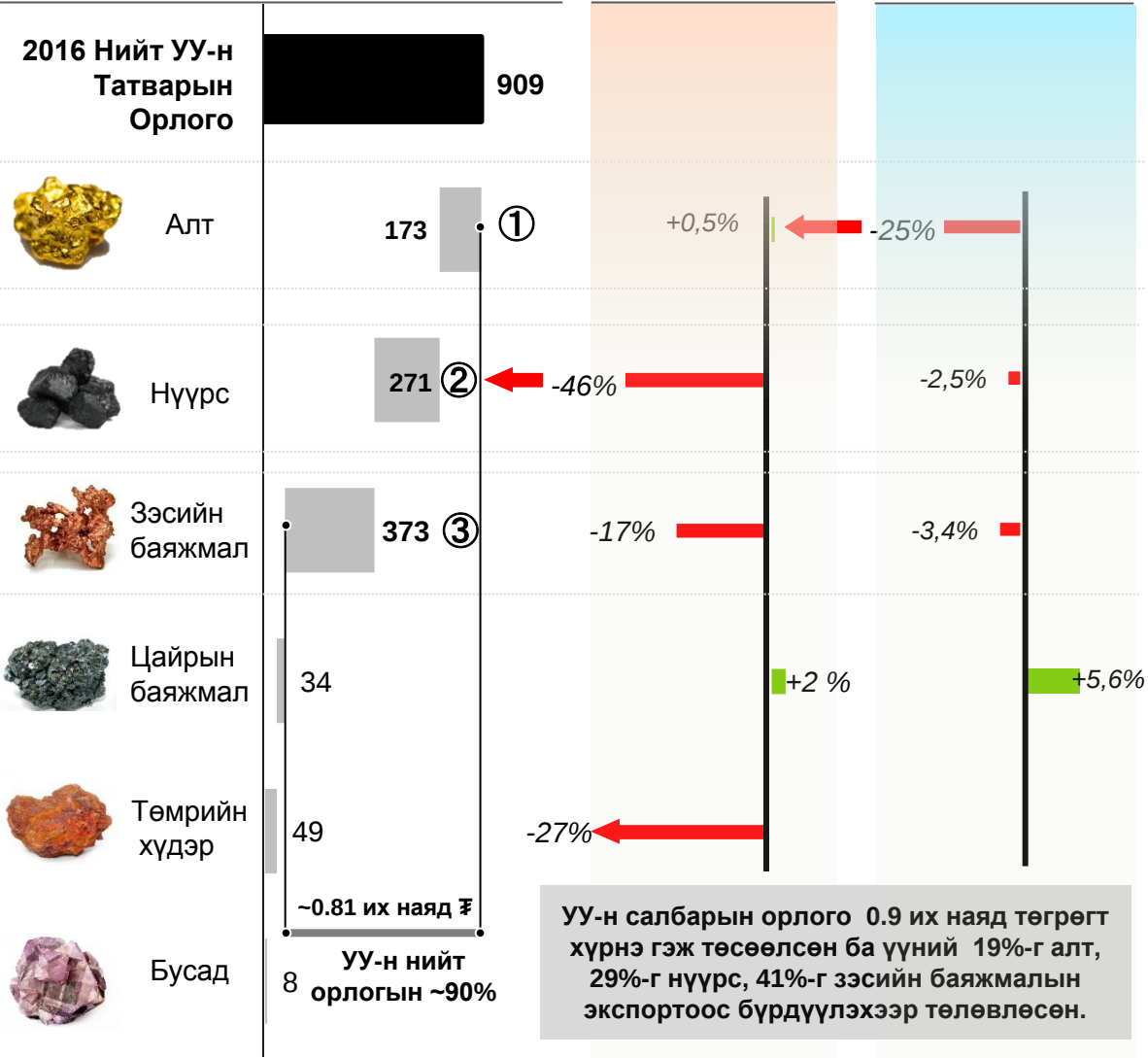
УУ-н татварууд, голлох экспортын бүтээгдэхүүнээр (Тэрбум ₮)

Үнийн Өөрчлөлт (-/+)

Тоо хэмжээний Өөрчлөлт (-/+)

Тойм дүгнэлт

ТООЦООЛОЛ

- ① 2016 төсөлд нийт ~23.6 (үүний 10.1 тонн Оюу Толгойгоос) тонн алтыг олборлож, төсөвт ~173 тэрбум төгрөгийг төвлөрүүлэхээр тооцсон. Үнийн хувьд өмнөх жилээс 0.5%-иар нэмж \$1156 унц байхаар төсөөлсөн. Тоо хэмжээний хувьд өмнөх жилээс 25%-иар бууруулан тооцсон хэдий ч 2015 оны ХБГ-тэй харьцуулахад ~5.6 тонноор буюу ~31%-иар өсөхөөр тооцсон. Хэрэв төсөлд тусгасан дүнгээр олборлож чадвал Монгол улс Дэлхийн топ 20 алт олборлогч орны нэг болох боломжтой.
- ② Нүүрсний салбараас 19.5 сая тонн нүүрс экспортлохоор төлөвлөж, төсөвт ~271 тэрбум төгрөгийг төвлөрүүлэхээр тооцсон. Үнийн хувьд өмнөх жилээс 46%-иар бууруулж дунджаар тонныг \$43.8 байхаар тооцсон нь Гашуут Сухайтын EXW-ээс ~\$12-оор өндөр байна. Тоо хэмжээний хувьд өмнөх жилээс 2.5%-иар бууруулан тооцсон ч 2015 ХБГ-тэй харьцуулахад ~6 сая тонноор буюу ~44.4%-иар өсөхөөр тооцсон.
- ③ ~23 – 28 хувийн агууламжтай Зэсийн ~1.36 сая тонн баяжмалыг (үүний ~0,587 сая тонн Эрдэнэтээс) экспортлож ~373 тэрбум төгрөгийн татвар хураахаар төлөвлөсөн. Үнийн хувьд эрдэс баялгийн бүтээгдэхүүний үнийг шинэчилсэн аргачлалаар тооцож \$5,137.7/тн байхаар төсөлд тусгасан.

2016 ОНЫ ОЛОН УЛСЫН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ

УУЛ УУРХАЙ, ЭРДЭС БАЯЛАГ, ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ТӨЛӨВ

МОНГОЛ УЛСЫН 2016 ОНЫ НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ОРЛОГЫН ШИНЖИЛГЭЭ

МОНГОЛ УЛСЫН 2016 ОНЫ НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ЗАРЛАГЫН ШИНЖИЛГЭЭ

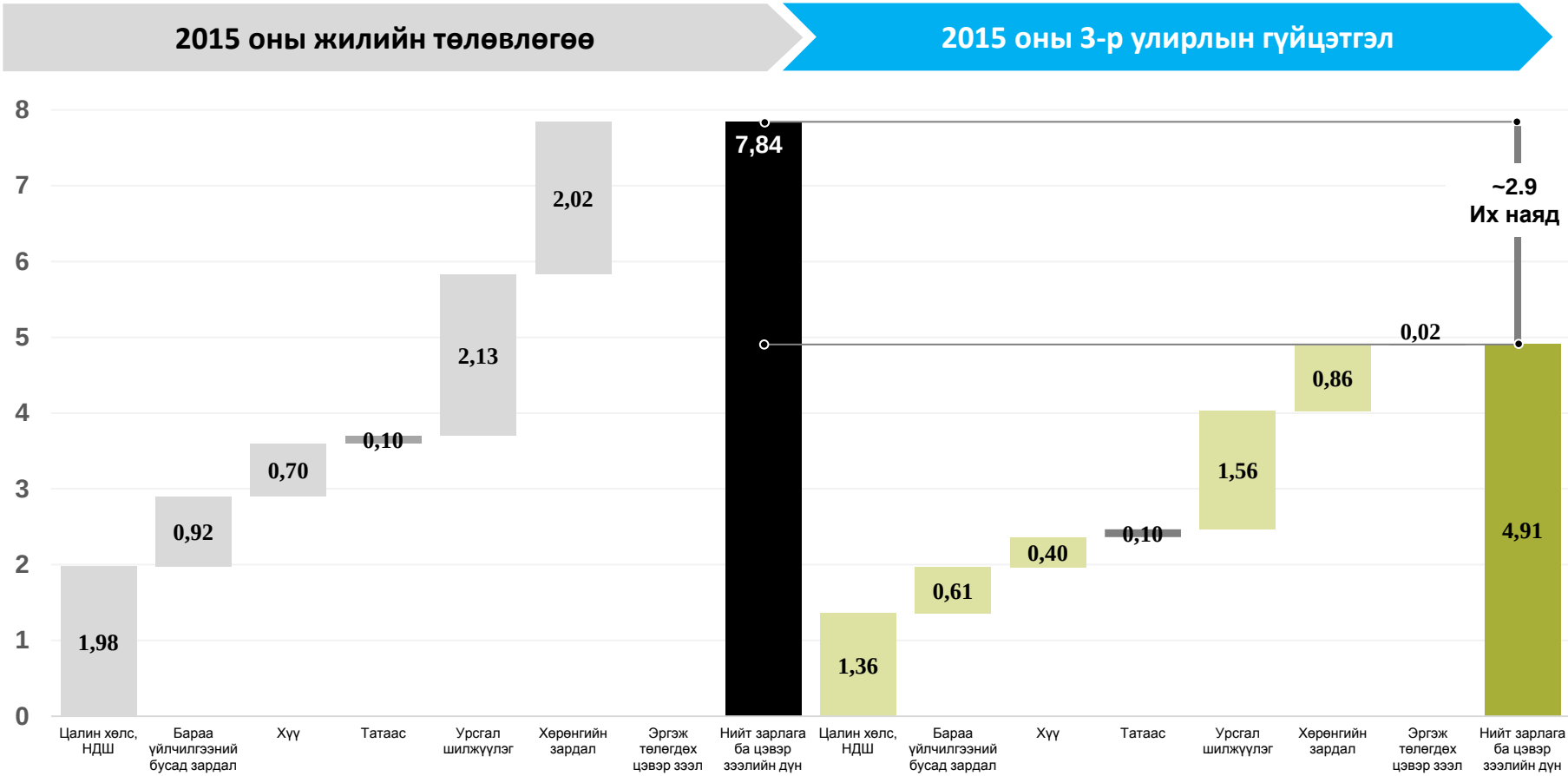
НЭГДСЭН ТОЙМ ДҮГНЭЛТ

2015 ОНЫ 3-Р УЛИРЛЫН ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛ

Нэгдсэн төсвийн нийт зарлага 2015 оны 3-р улирлын байдлаар жилийн төлөвлөгөөтэй харьцуулахад 62.7 хувийн гүйцэтгэлтэй байна

Их Наяд төгрөг

ТООЦООЛОЛ

Зардлын төрөл тус бүрээр авч үзвэл цалин хөлс, НДШ-ийн зардал 68.6%, бараа үйлчилгээний бусад зардал 65.6%, хүүгийн зардал 57.1%, татаас 101.0%, урсгал шилжүүлэг 73.6%-ийн гүйцэтгэлтэй буюу нийт урсгал зардлын гүйцэтгэл 69.2% байгаа бол хөрөнгийн зардлын гүйцэтгэл 42.7% байна.

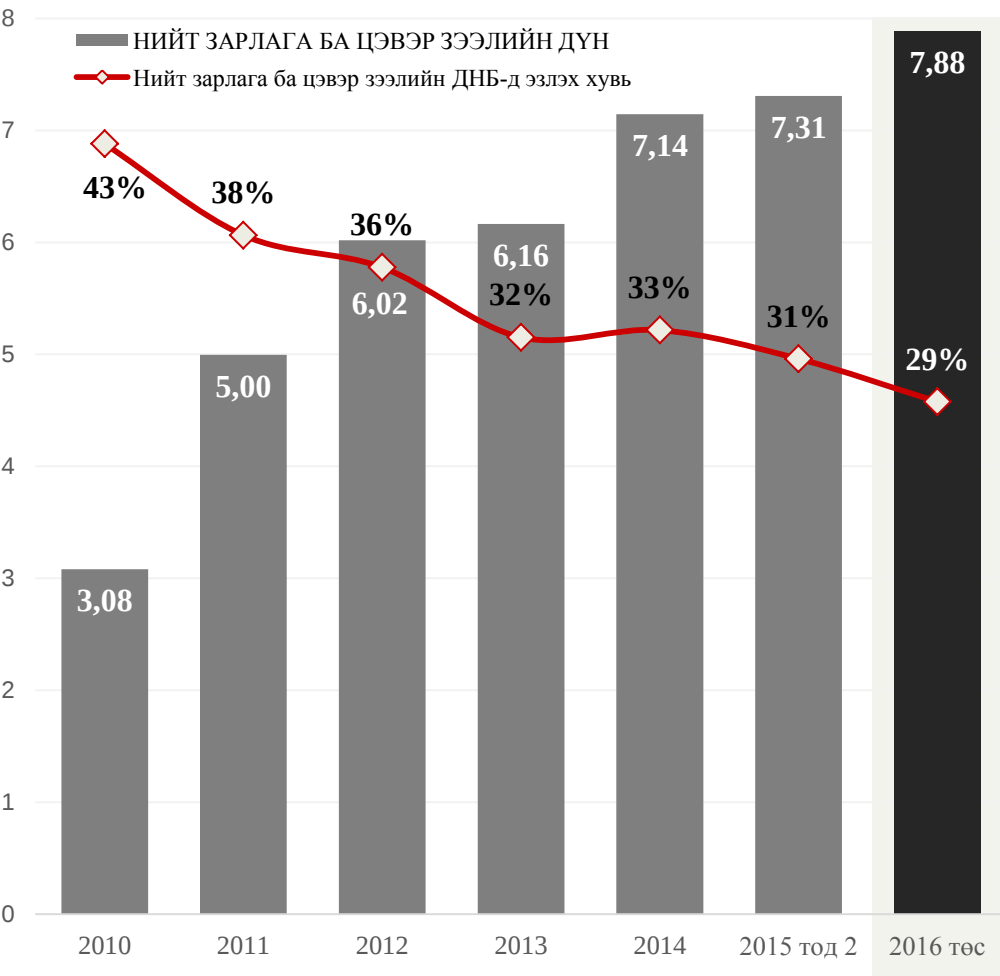
Эх үүсвэр: Сангийн яам

2016 ОНЫ НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА-НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛ

Нийт зарлага ба цэвэр зээлийн ДНБ-д эзлэх хувь буурна гэж төлөвлөсөн байна

2016 оны нэгдсэн төсвийн нийт зарлага ба цэвэр зээл

Их Наяд төгрөг

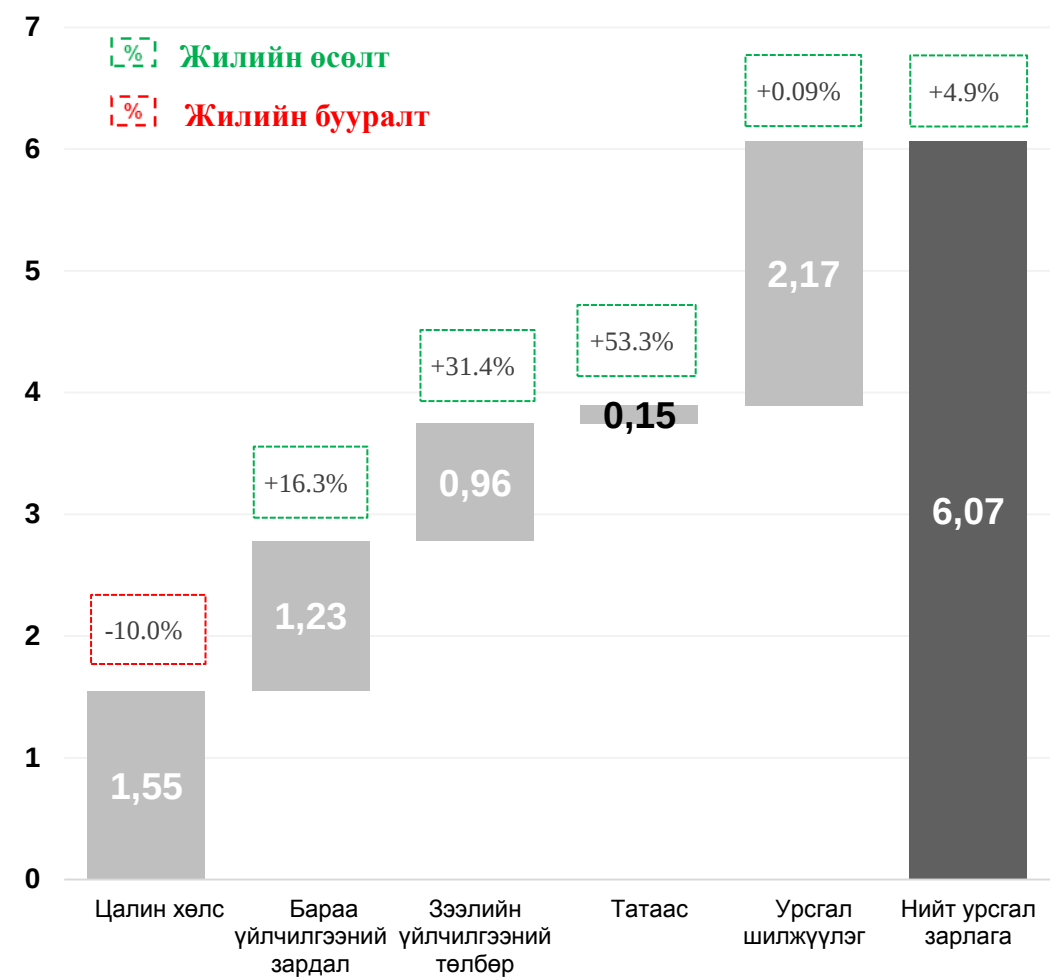
Тойм дүгнэлт

- Монгол улсын 2016 оны нэгдсэн төсвийн нийт зарлага ба цэвэр зээлийн дүнг **~7.88** их наяд төгрөгөөр төсөвлөсөн бөгөөд өмнөх оны тодотгол 2-оос **~575.8** тэрбум төгрөгөөр буюу **7.88%-иар** өссөн байна.
- 2016 оны нэгдсэн төсвийн нийт зарлага ба цэвэр зээлийн ДНБ-д эзлэх хувь өмнөх онуудтай харьцуулахад буурч **28.6%** -тай тэнцүү байхаар төсөвлөжээ.
- Нийт зарлагын **76.9%** буюу **~6.06** их наяд төгрөгийг урсгал зардалд, **25.5%** буюу **~2.01** их наяд төгрөгийг хөрөнгийн зардалд төсөвлөсөн.
- Эдийн засгийн өсөлт удааширч, импортын хэмжээ хумигдаж, бараа бүтээгдэхүүний эргэлт буурч байгаа өнөөгийн нөхцөл байдалд 2016 оны эдийн засгийн өсөлт төлөвлөсөн хэмжээнд хүрэхгүй тохиолдолд нэгдсэн төсвийн нийт зарлага ба цэвэр зээлийн ДНБ-д эзлэх хувь буурах боломж бага юм.

Цалин хөлс, НДШ-ийн зардал буурч, зээлийн үйлчилгээний төлбөр ба татаасын хэмжээ өснө

2016 оны төсвийн урсгал зарлага

Их Наяд төгрөг

Тойм дүгнэлт

- 2016 оны нэгдсэн төсвийн нийт урсгал зарлагыг **6.07** их наяд төгрөгөөр төсөвлөсөн бөгөөд энэ нь өмнөх оны тодотгол 2-оос **286.5** тэрбум төгрөгөөр буюу **4.9%**-ийн өсөлттэй байна. Урсгал зарлагын нийт зарлагад эзлэх хувь **76.9%** байна.
- Урсгал зарлагыг зардлын төрөл тус бүрээр авч үзвэл өмнөх оны тодотголтой харьцуулахад цалин хөлс **10.0%**-иар буурч, бараа үйлчилгээний зардал **16.3%**, зээлийн үйлчилгээний төлбөр **31.4%**, татаас **53.3%**, урсгал шилжүүлэг **0.09%**-иар тус тус өсчээ.
- Нийт урсгал зарлага дахь зээлийн үйлчилгээний төлбөрийн хувийн жин өссөн бөгөөд 2016 онд нийт урсгал зарлагын **15.9%**-ийг зээлийн үйлчилгээний төлбөрт зарцуулахаар байна. Нийт урсгал зардлын өсөлтөд зээлийн үйлчилгээний төлбөрийн өсөлт голлон нөлөөлжээ.
- Засгийн газар, засгийн газрын агентлагууд, төсвийн бусад байгууллагуудад бүтцийн өөрчлөлт хийх, цомхотгох, төрийн захиргааны албан хаагчдийн цалинг бууруулах замаар урсгал зарлагыг бууруулах бодлого баримтлахаар төлөвлөжээ.

Бүтцийн өөрчлөлт хийх замаар төрийн албан хаагчдын тоог 3054-өөр цөөрүүлж, урсгал зардлыг 50.3 тэрбум төгрөгөөр бууруулахаар ТӨЛӨВЛӨСӨН.

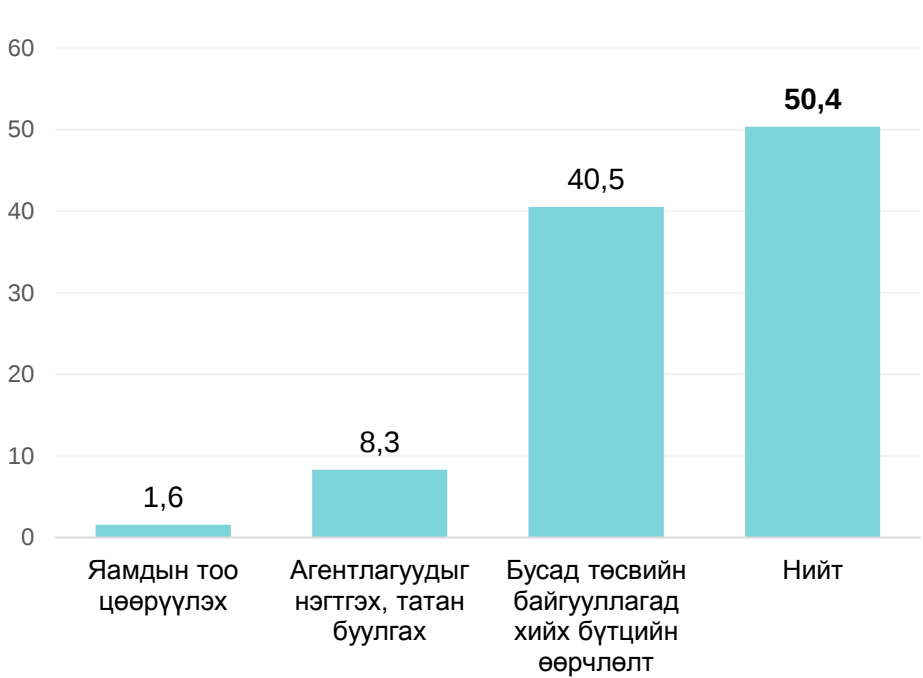
Орон тооны бууралт

Хүнээр

Урсгал зардлын бууралт

Тэрбум төгрөг

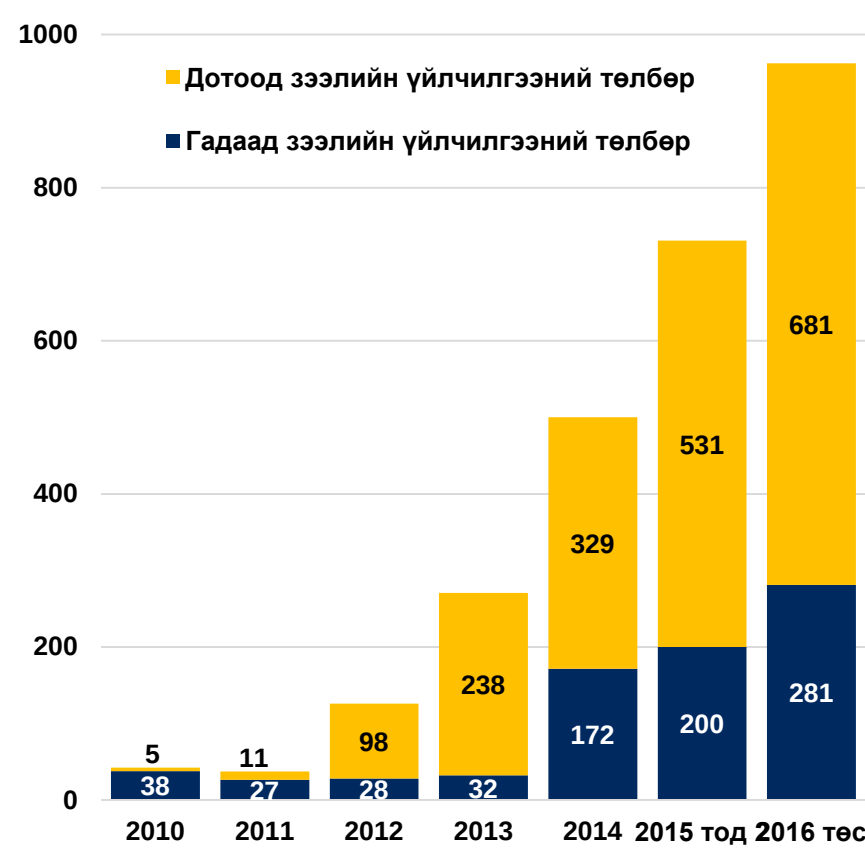
Эх үүсвэр: Сангийн яам

2016.08.01-нээс эхлэн одоогийн Аж үйлдвэрийн яам, Хүнс, хөдөө аж ахуйн яамд нэгдэн Хөдөө аж ахуйн яам нэртэйгээр, Эрүүл мэндийн яам. , Хүн амын хөгжил, нийгмийн хамгааллын яам, Хөдөлмөрийн яамд нэгдэн Эрүүл, мэнд нийгмийн хамгааллын яам нэртэйгээр, Барилга, хот байгуулалтын яам, Зам тээврийн яам, Уул уурхайн яам, Эрчим хүчний яамд нэгдсэн Дэд бүтцийн яам нэртэйгээр тус тус шинээр зохион байгуулалтад орж ажиллах, тэдгээрийн харъяа агентлаг, төсөвт байгууллагуудыг нэгтгэх, татан буулгах замаар бүтцийн өөрчлөлт хийхээр төлөвлөсөн

Зээлийн үйлчилгээний төлбөрийн хэмжээ өмнөх онуудтай харьцуулахад эрс өссөн.

Зээлийн Үйлчилгээний төлбөр

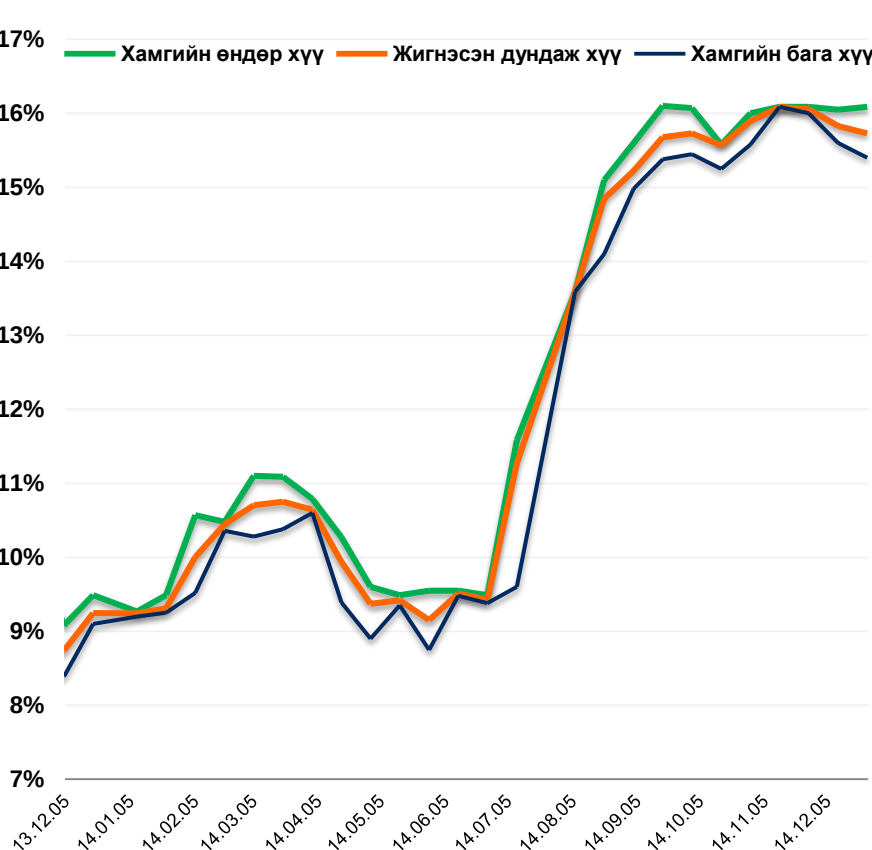
Тэрбум төгрөг

Зээлийн үйлчилгээний төлбөр эрс өсч 2010 онтой харьцуулахад 22.7 дахин нэмэгдсэн байна. 2016 оны төсөлд нийт зээлийн үйлчилгээний төлбөрийн 29.2 хувь нь гадаад зээлийн үйлчилгээний төлбөр, 70.8 хувь нь дотоод зээлийн үйлчилгээний төлбөр байна.

ЗГ 28 долоо/х хугацаатай үнэт цаасны хүү

Хувь %

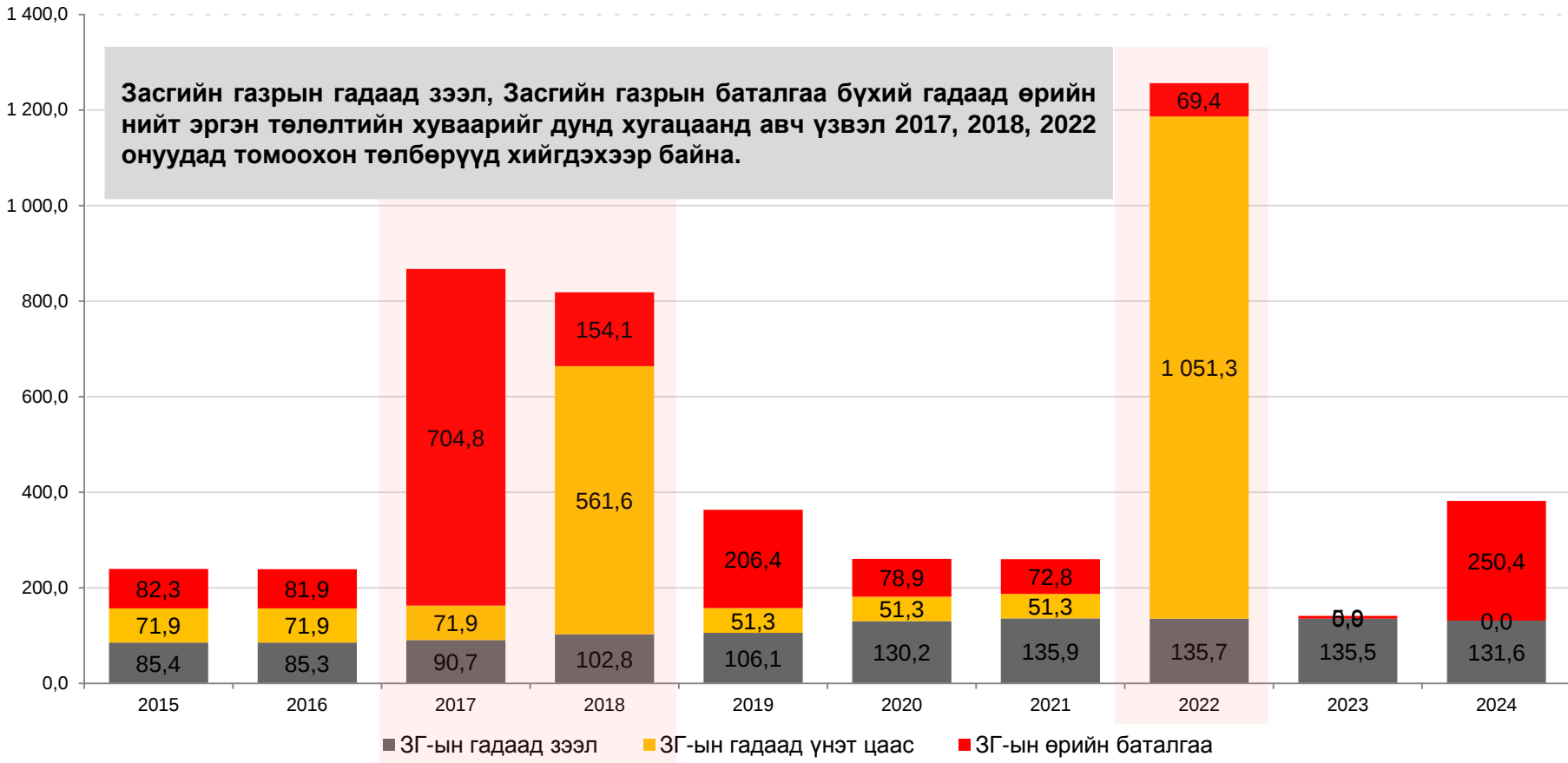

Засгийн газрын дотоод үнэт цаасны хүү өсч байгаа ба энэ өсөлт нь зээлийн үйлчилгээний төлбөрийг нэмэгдүүлэх, түүнчлэн арилжааны банкуудын хувийн хэвшилд олгох зээлийн хэмжээг бууруулахад нөлөөлж байна

ТӨСВИЙН ЗАРЛАГЫН ШИНЖИЛГЭЭ –ВАЛЮТЫН ХАНШИЙН НӨЛӨӨ
...Валютын ханшийн өсөлттэй холбогдон зээлийн үйлчилгээний төлбөр
төлөвлөснөөс нэмэгдэх, ханшийн зөрүүний алдагдал хүлээх эрсдэлтэй.

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН НИЙТ ГАДААД ӨРИЙН ЭРГЭН ТӨЛӨЛТ

Сая ам доллар

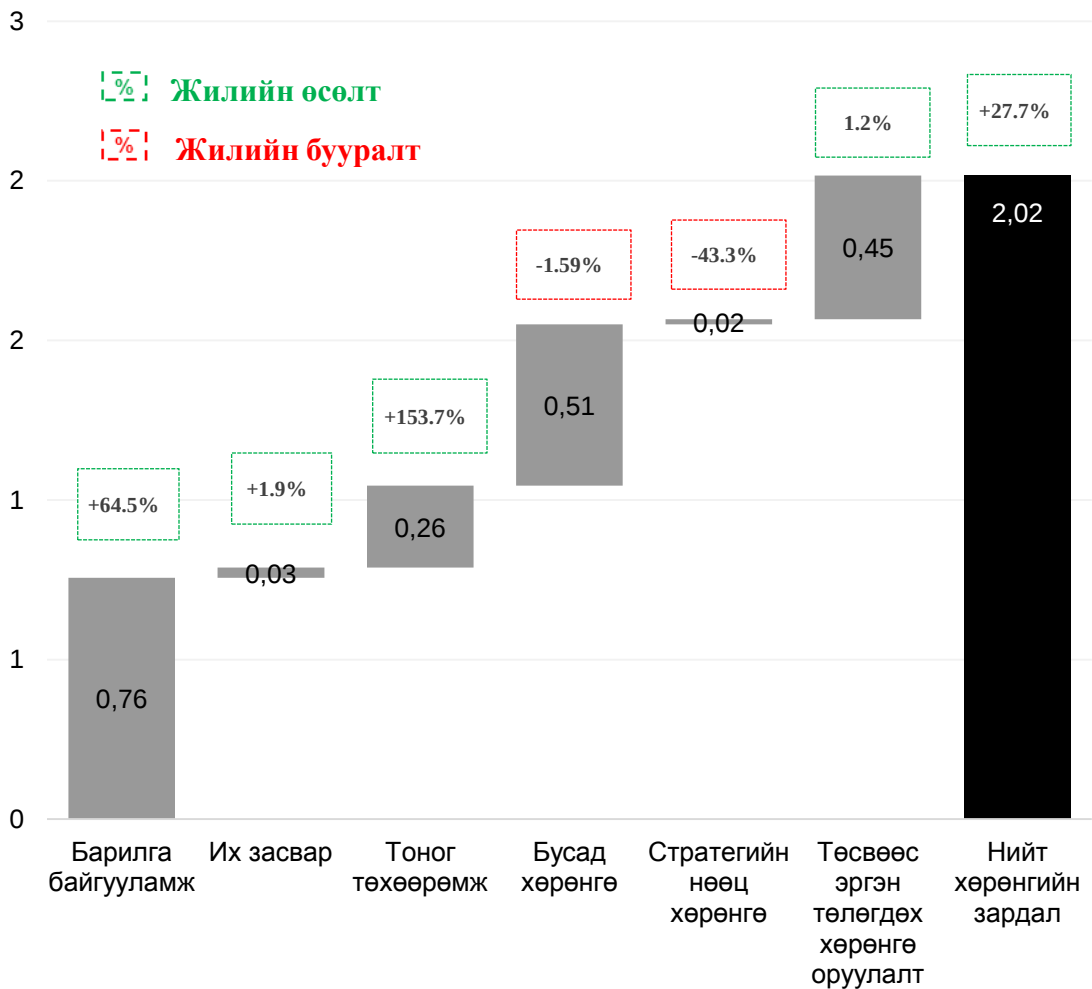
Засгийн газрын гадаад валютаар илэрхийлэгдэх өрийн багцад эзэлж байгаа валютын нөлөөллийг авч үзвэл евро **4.3 хувь**, иен **12.3 хувь**, ам.доллар **50.2 хувь**, зээлжих тусгай эрх **29.9 хувь**, бусад валют **3.4 хувийг** эзэлж байна. Зээлийн дийлэнх хувийг бүрдүүлж буй эдгээр валютуудын ханшийн өөрчлөлтөөс гадаад зээлийн төлбөрт үүсэх эрсдэл шууд хамаарна.

Эх үүсвэр: Сангийн яам

Барилга байгууламж, тоног төхөөрөмжийн зардал өсч, стратегийн нөөц хөрөнгийн хэмжээ буурна

2016 оны төсвийн хөрөнгийн зардал

Их Наяд төгрөг

Эх үүсвэр: Сангийн яам

Тойм дүгнэлт

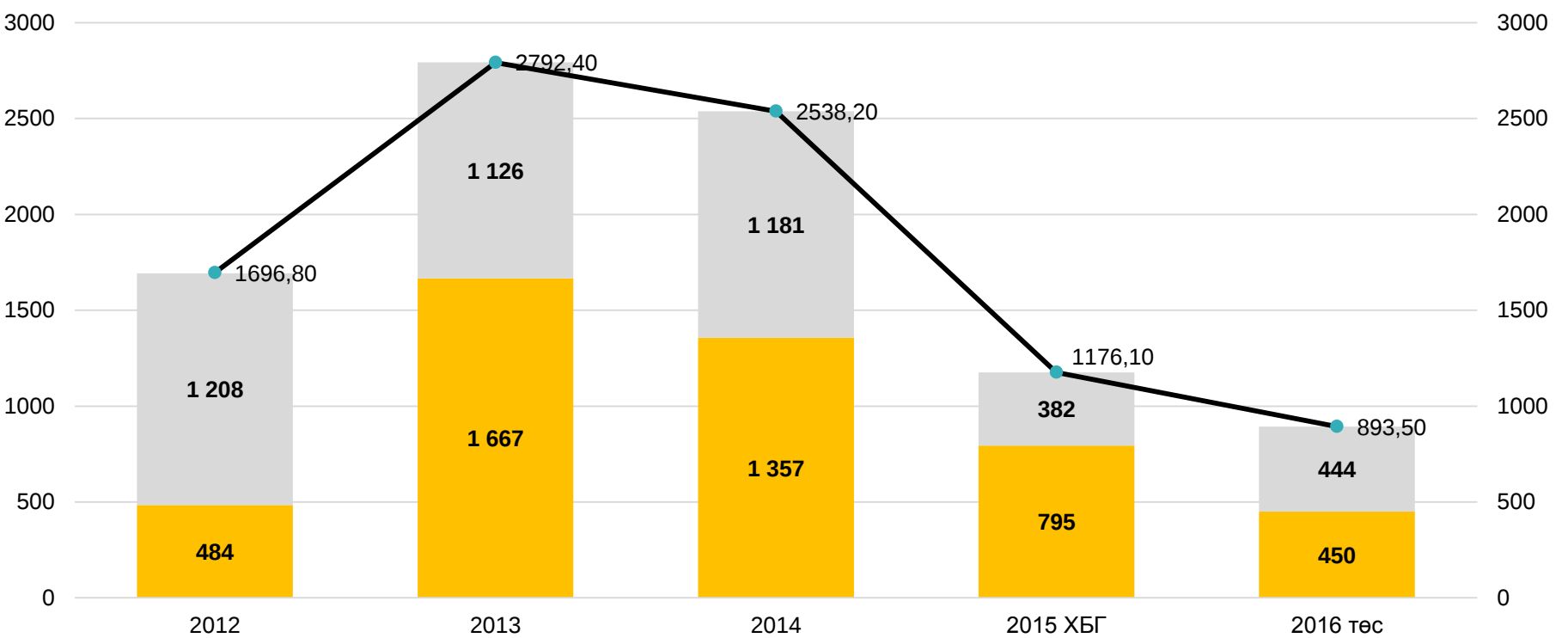
- 2016 оны нэгдсэн төсвийн нийт хөрөнгийн зардлыг 2.02 их наяд төгрөгөөр төсөвлөсөн бөгөөд энэ нь өмнөх оны тодотгол 2-оос 437.7 тэрбум төгрөгөөр буюу 27.7%-иар өсчээ. Хөрөнгийн зардлын нийт зарлагад эзлэх хувийн жин 25.5% байна.
- Хөрөнгийн зардлыг төрөл тус бүрээр нь авч үзвэл өмнөх оны тодотгол 2-той харьцуулахад барилга байгууламжийн зардал 64.5%, их засварын зардал 1.9%, тоног төхөөрөмжийн зардал 153.7%, төсвөөс эргэн төлөгдөх хөрөнгө оруулалт 1.2%-иар өсч, стратегийн нөөц хөрөнгө 43.3%-иар буурчээ.
- 2015 оноос Хөгжлийн банкнаас санхүүжих хөрөнгө оруулалтын төслүүдийг нэгдсэн төсвийн бүрэлдэхүүнд оруулж тооцох болсон. 2016 онд Хөгжлийн банкны эх үүсвэрээр төсвөөс эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй хөрөнгө оруулалтын хэмжээг 450 тэрбум төгрөгөөр төсөвлөсөн нь өмнөх онтой харьцуулахад 5.3 тэрбум төгрөг буюу 1.2%-иар өссөн үзүүлэлт юм.

Сүүлийн жилүүдэд хөрөнгө оруулалтын хэмжээ тасралтгүй буурч байна.

УЛСЫН ТӨСӨВ БОЛОН ХӨГЖЛИЙН БАНКНЫ ЭХ ҮҮСВЭРЭЭР ХИЙГДЭЖ БУЙ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТУУД

ТЭРБУМ ТӨГРӨГӨӨР

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт Хөгжлийн банкны эх үүсвэрээр төсвөөс эргэн төлөгдөх хөрөнгө оруулалт Нийт хөрөнгө оруулалт

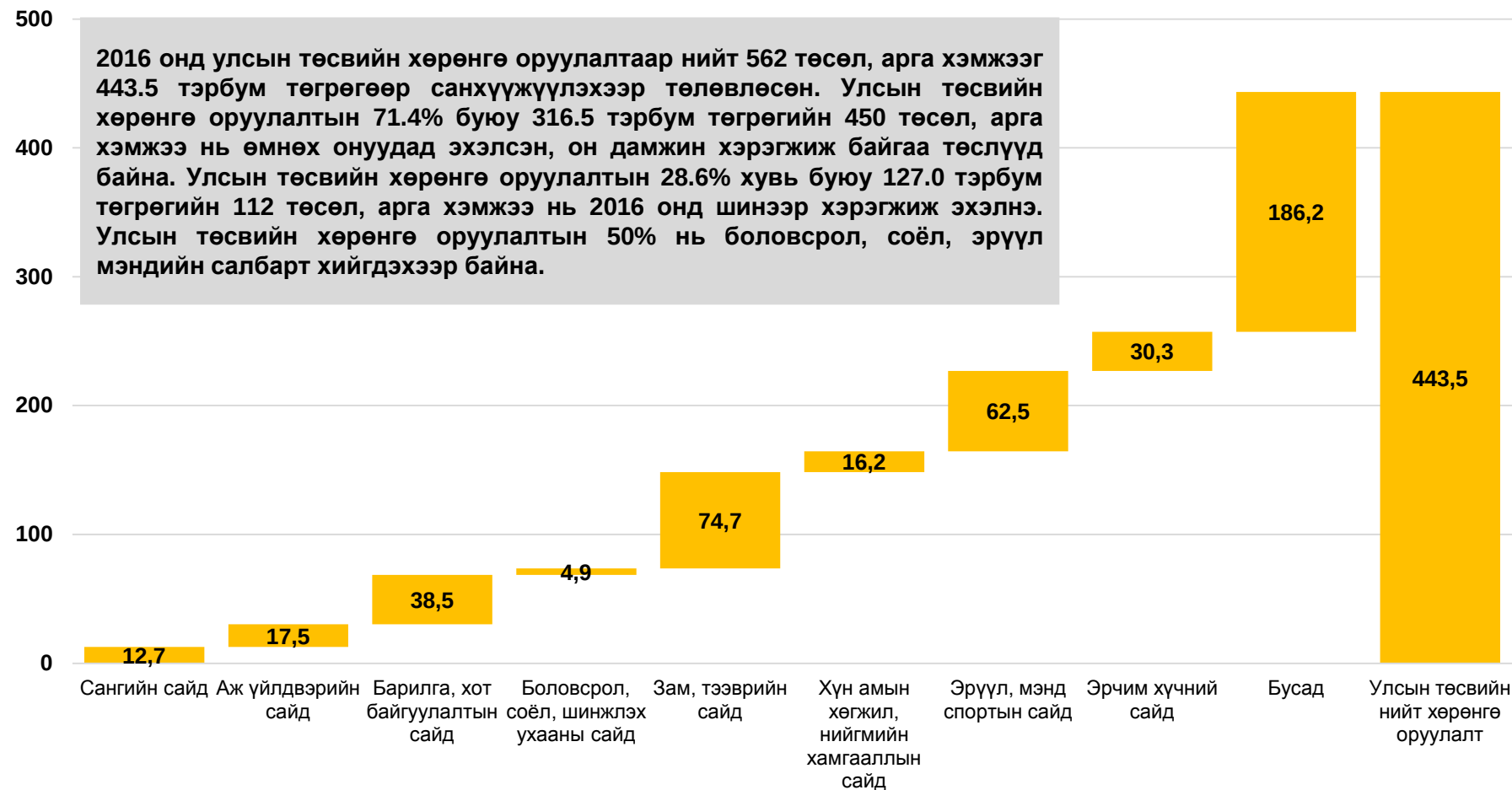

2016 онд нийт **893.5** тэрбум төгрөгийн хөрөнгө оруулалт төлөвлөсөн бөгөөд энэ нь 2015 оны хүлээгдэж буй гүйцэтгэлтэй харьцуулахад **24.5%-иар** бага үзүүлэлт юм. Нийт хөрөнгө оруулалтын **50.3%** буюу **446.5** тэрбум төгрөгийг улсын төсвөөс, **49.7%** буюу **450.0** тэрбум төгрөгийг төсвөөс эргэн төлөгдөх нөхцөлтэйгээр Хөгжлийн банкны эх үүсвэрээс санхүүжүүлэхээр төлөвлөсөн.

ТӨСВИЙН ЗАРЛАГЫН ШИНЖИЛГЭЭ – УЛСЫН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ
Өмнөх онуудад эхэлсэн, он дамжин хэрэгжих төслүүдэд хөрөнгө оруулалтын дийлэнх хувь зарцуулагдана.

ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ (САЛБАРААР)

ТЭРБУМ ТӨГРӨГӨӨР

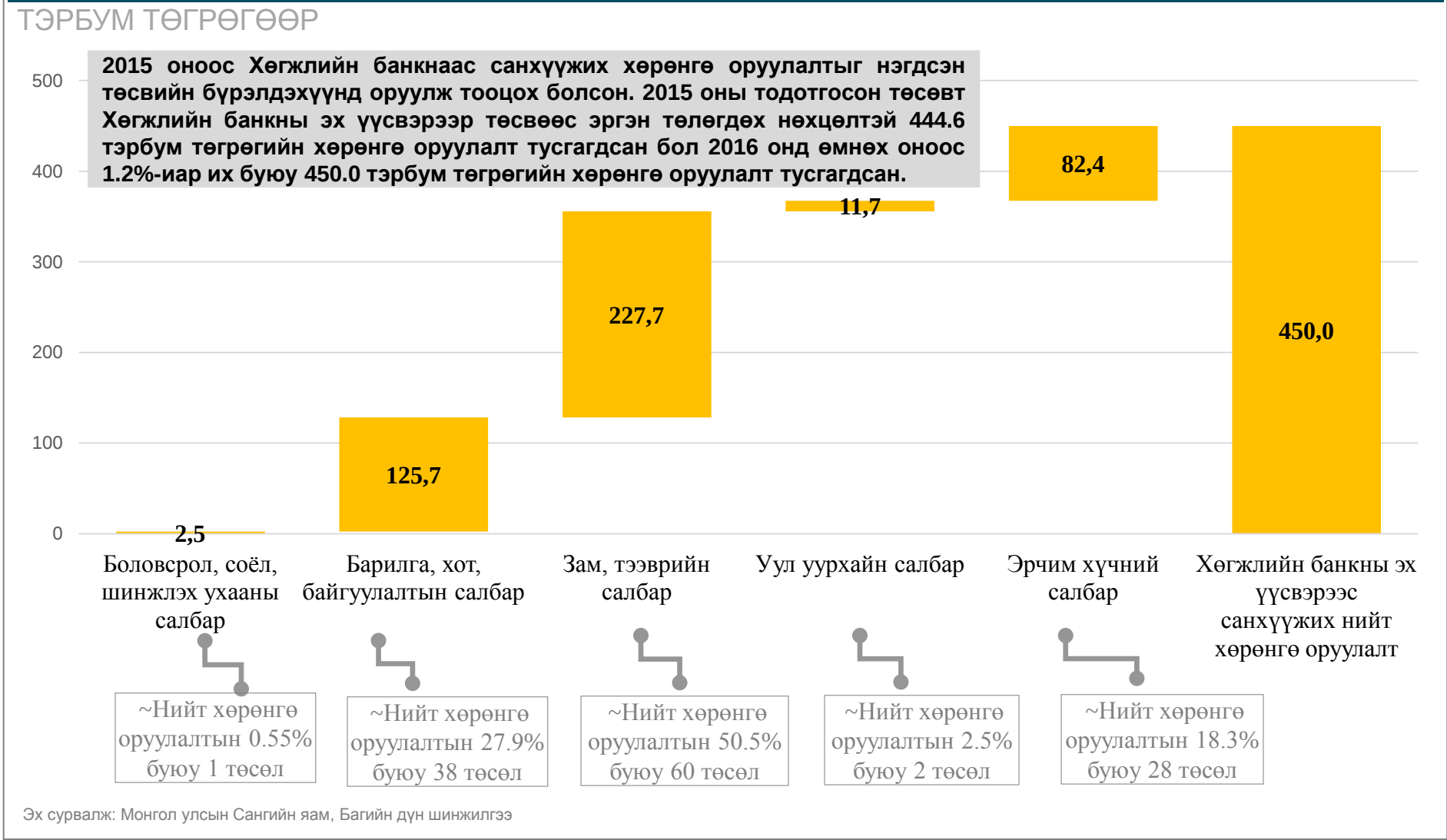

Эх сурвалж: Монгол улсын Сангийн яам, Багийн дүн шинжилгээ

ТӨСВИЙН ЗАРЛАГЫН ШИНЖИЛГЭЭ – УЛСЫН ТӨСВӨӨС ЭРГЭН ТӨЛӨГДӨХ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ

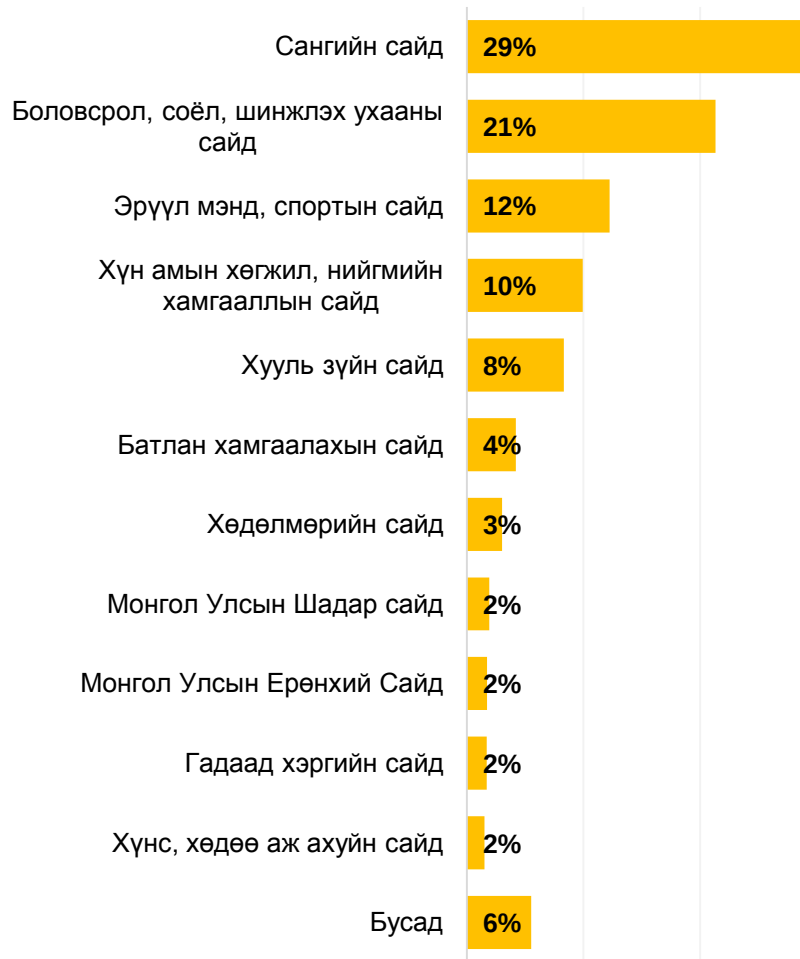
2016 онд Хөгжлийн банкны эх үүсвэрээр төсвөөс эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй 450.0 тэрбум төгрөгийн 129 төслийг санхүүжүүлнэ

ТӨСВӨӨС ЭРГЭН ТӨЛӨГДӨХ НӨХЦӨЛТЭЙ ХБ-НЫ ЭХ ҮҮСВЭРЭЭС САНХҮҮЖИХ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ

Урсгал зарлага ба хөрөнгийн зардлын хуваарилалт төсвийн ерөнхийлөн захирагчдаар

2016 оны урсгал зарлагын хуваарилалт %

2016 оны хөрөнгийн зардлын хуваарилалт %

ДЭЛХИЙН УЛС ОРНУУДЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН НИЙТ ЗАРЛАГЫН ДНБ-Д ЭЗЛЭХ ХУВИЙН ХАРЬЦУУЛАЛТ

ХАРЬЦУУЛАЛТ

Ангилал	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Дэлхийн дундаж	35.4	34.8	35.0	35.3	35.3	35.3	34.7	34.2	33.9	33.5	33.4
Хөгжингүй эдийн засаг	42.3	41.6	40.9	40.5	40.1	39.5	39.0	38.4	38.1	38.0	38.0
Европын бүс нутаг	50.4	48.9	49.5	49.3	49.0	48.3	47.6	47.1	46.7	46.3	46.0
Голлох хөгжингүй орнууд(G7)	42.9	42.2	41.4	41.0	40.6	40.0	39.6	39.0	38.7	38.7	38.8
Бусад хөгжингүй орнууд (G7 ба европын бүс нутгийг оруулахгүй)	33.3	33.3	33.3	33.3	32.8	32.4	31.8	31.4	31.2	30.9	30.7
Европын холбоо	49.3	47.9	48.3	47.8	47.6	46.7	45.9	45.2	44.7	44.3	44.0
Хөгжиж буй улс орнууд	29.7	29.4	30.1	30.8	31.1	31.4	30.9	30.5	30.1	29.7	29.4
Хөгжиж буй Ази	25.0	25.4	26.8	27.6	27.9	28.7	28.6	28.3	28.2	27.8	27.5
Хөгжиж буй Европ	40.9	39.6	39.5	40.1	39.8	39.2	38.8	38.7	38.6	38.7	38.8
ASEAN-5	20.6	20.5	21.9	22.0	21.5	20.8	21.1	21.0	21.1	21.1	21.0
Латин Америк, Карибын тэнгис	32.3	32.5	32.8	33.2	34.3	34.4	34.1	33.4	32.9	32.7	32.7
Ойрхи дорнод, Хойд Африк, Афганистан, Пакистан	31.1	30.3	30.3	32.7	34.1	37.1	35.4	34.2	33.3	32.2	31.5
Саб-Сахарын Африк	25.0	25.2	24.4	23.9	23.6	22.8	22.4	22.4	22.4	22.1	22.1
Монгол*	31.6	37.9	38.9	40.1	38.8	33.8	32.2	31.0	30.0	29.0	29.3

ОУВС-ийн статистик мэдээллээс харахад дэлхийн ихэнх улс орны засгийн газрын нийт зарлагын ДНБ-д эзлэх хувийн жин 2016 оноос буурна гэж тооцоолжээ. Монгол улсын хувьд засгийн газрын нийт зарлагын ДНБ-д эзлэх хувийн жин цаашид буурч, дэлхийн дунджаас бага түвшинд очно гэж таамагласан байна.

2016 ОНЫ ОЛОН УЛСЫН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ

УУЛ УУРХАЙ, ЭРДЭС БАЯЛАГ, ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ТӨЛӨВ

МОНГОЛ УЛСЫН 2016 ОНЫ НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ОРЛОГЫН ШИНЖИЛГЭЭ

МОНГОЛ УЛСЫН 2016 ОНЫ НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ЗАРЛАГЫН ШИНЖИЛГЭЭ

НЭГДСЭН ТОЙМ ДҮГНЭЛТ

ТОЙМ ДҮГНЭЛТ

Эдийн засгийн төлөв байдал

- 1 Дэлхийн улс орнуудын эдийн засгийн өсөлтийн хурд буурч байна
- 2 БНХАУ-ын эдийн засгийн өсөлт удааширч, хөгжлийн загвараа өөрчилж эхлээд байна
- 3 Дэлхийн түүхий эдийн зах зээлийн төлөв тодорхойгүй байна

Төсвийн орлого

- 1 Эдийн засгийн идэвх сэргэх таамаглалд тулгуурлан голлох татваруудыг тооцсон
- 2 Уул уурхайн салбарын орлогын төлөвлөлт өмнөх жилүүдтэй харьцуулахад илүү бодитой болсон ч эрсдэлийг сайн тооцоогүй

Төсвийн зарлага

- 1 Бүтцийн өөрчлөлт хийх замаар цалин хөлс, НДШ-ийн зардлыг бууруулна.
- 2 Зээлийн үйлчилгээний төлбөр, татаасын хэмжээ өснө
- 3 Төсвийн хөрөнгө оруулалтын хэмжээ буурах ба өмнөх онуудад эхэлсэн он дамжсан төслүүдэд дийлэнх хувь зарцуулагдана

Төсвийн тэнцэл

НЭГДСЭН
ТӨСВИЙН
АЛДАГДАЛ
ҮРГЭЛЖИЛНЭ

2016 оны төсөв нь 2017, 2018 оны төсвийн суурь болох ба төсвийн эмзэг байдлыг бууруулж, төсвийн алдагдлыг багасгах, бодит байдлаа зөв дүгнэж, асуудлуудыг шийдэх нэгдсэн төлөвлөлт хийх шаардлагатай байна.

Анхаарал тавьсанд баярлалаа!

Нээлттэй Нийгэм Форум
Бодлогын хэлэлцүүлэг

Холбоо барих:

Сүхбаатар дүүрэг, 1-р хороо Жамъян гүний гудамж 5/1

Улаанбаатар 14240 Монгол Улс

Утас: 976-11313207

Факс: 976-11324857

email: osf@forum.mn